

Vergroten van de woordenschat in groep 7

Praktijkonderzoek 2010 - 2011

Master Special Educational Needs
Gespecialiseerd leerkracht

Auteur: Mijanou Selen
Studentnummer: 2171577

Begeleider: Drs. A. Müller
Mei 2011

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt mijn onderzoek over het toepassen van betekenisvolle lessen met betrekking tot de woordenschatontwikkeling in de onderwijspraktijk. Ik heb dit onderzoek gedaan bij de leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool. Ik heb de lessen betekenisvol gemaakt door bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven, afbeeldingen aan woorden te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. De woorden die ik gebruikt heb in mijn onderzoek komen uit de taalmethode 'Zin in Taal' (Hereijgens, C., & Berg van den, M. 2000). Het schrijven van dit onderzoek heeft een zeer waardevolle bijdrage geleverd aan mijn professionele ontwikkeling.

Ik heb dit onderzoek met veel plezier geschreven en ik hoop dat u het met minstens zoveel plezier zult lezen.

Met vriendelijke groet,

Mijanou Selen

Inhoudsopgave

Voorwoord	Blz. 1
Inhoudsopgave	Blz. 2 - 3
Inleiding	Blz. 4
Hoofdstuk 1 – Aanleiding en probleemstelling	Blz. 7 – 11
1.1 Aanleiding	Blz. 7
1.2 Probleemverkenning	Blz. 7
1.3 Vraagstelling en doelstelling	Blz. 8
1.4 Waarom is het voor mij en mijn omgeving belangrijk?	Blz. 10
Hoofdstuk 2 – Theoretische onderbouw	Blz. 11 – 24
2.1 Wat is passieve en actieve woordenschat en waarom is woordbegrip zo belangrijk voor de ontwikkeling van leerlingen op de basisschool?	Blz. 11
2.2 Wat is er vanuit de literatuur al bekend omtrent het verhogen van de woordenschat in de bovenbouw?	Blz. 12
2.2.1 Hoe werkt de viertakt van Verhallen?	Blz. 14
2.2.2 Hoe worden de woordenschatlessen vormgegeven in de methode 'Zin in Taal'?	Blz. 15
2.2.3 Welke norm hanteer ik om aan te tonen dat de woordenschat van deze leerlingen verhoogd is?	Blz. 17
2.3 Op welke manier heeft mijn aanpak voor het verhogen van de woordenschat, vanuit de literatuur, kans van slagen?	Blz. 17
2.4 Hoe wordt het woordenschat onderwijs in Engeland vormgegeven?	Blz. 20
2.5 Inclusie met betrekking tot NT2 leerlingen	Blz. 20
2.6 Samenvatting deelvragen hoofdstuk 2.	Blz. 22
Hoofdstuk 3 – Onderzoeksmethodologie	Blz. 24 – 37
3.1 Hoofdstukindeling	Blz. 24
3.2 Hypothese	Blz. 24
3.3 Werkwijze	Blz. 25
3.3.1 Probleemanalyse	Blz. 25
3.3.2 Onderzoeksontwerp	Blz. 25
3.3.3 Dataverzameling	Blz. 27
3.3.3.1 Literatuurstudie	Blz. 27
3.3.3.2 Onderzoek taalmethode 'Zin in Taal'	Blz. 28
3.3.3.3 Interviews leerlingen	Blz. 28
3.3.3.4 Kijkwijzer taallessen	Blz. 28
3.3.4 Betrokkenen	Blz. 29
3.3.4.1. De experimentele- en controlegroep.	Blz. 29
3.3.4.2. Welke leerlingen uit groep 7 beheersen de moedertaal goed, maar de Nederlandse taal onvoldoende?	Blz. 30
3.3.5 Ontwerpen lessen	Blz. 31
3.3.6 Implementatie lessen	Blz. 34
3.3.7 Meting resultaten	Blz. 34

3.3.8 Rapportage	Blz. 36
3.3.9 Betrouwbaarheid en validiteit	Blz. 36
3.3.10 Soort onderzoek	Blz. 36
Hoofdstuk 4 – Data analyse en resultaten	Blz. 38 – 43
4.1 Resultaat kijkwijzer	Blz. 38
4.2 Welke onderwijsbehoeften hebben de leerlingen uit de experimentele groep uit groep 7 van de J.P. Coenschool met betrekking tot woordenschat?	Blz. 39
4.3 De woordenschatresultaten als meetinstrument (kwantitatieve gegevens)	Blz. 40
Hoofdstuk 5 – De conclusie	Blz. 44 – 48
Hoofdstuk 6 – De discussie	Blz. 49 – 51
Samenvatting van het onderzoek	Blz. 52
Nawoord	Blz. 53
Dankwoord	Blz. 53
Literatuurlijst	Blz. 55 - 56
Bijlagen	Blz. 57 - 71
Bijlage 1 Hoe werkt de methode 'Zin in Taal'?	Blz. 57
Bijlage 2 Lessen woordenschat blok 5	Blz. 59
Bijlage 3 Lessen woordenschat blok 6	Blz. 62
Bijlage 4 Toets blok 5	Blz. 65
Bijlage 5 Toets blok 6	Blz. 66
Bijlage 6 Kijkwijzer voor taalgericht vakonderwijs	Blz. 67
Bijlage 7 Vragenlijst onderwijsbehoeften leerlingen	Blz. 69
Bijlage 8 Logboek Mijanou Selen	Blz. 70

Inleiding

Ik ben Mijanou Selen en ben in juli 2010 aan de PABO te Amsterdam afgestudeerd. Sinds september 2010 ben ik aan de opleiding Master SEN (Special Educational Needs) begonnen. Tijdens de PABO merkte ik dat ik niet goed wist hoe ik moet omgaan met leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Vandaar dat ik voor deze Master heb gekozen.

Dit schooljaar is mijn eerste jaar als leerkracht in het basisonderwijs. Ik sta drie dagen in de week voor groep 7 op OBS de J.P. Coenschool. De J.P. Coenschool valt binnen de stichting STAIJ. STAIJ staat voor Tussen Amstel en IJ. de J.P. Coenschool staat in Amsterdam-Oost.

De J.P. Coenschool is een overwegend 'zwarte' basisschool, dit houdt in dat 95% van de leerlingen van allochtone afkomst is. Zo zijn de leerlingen uit mijn klas afkomstig van Marokko, Turkije, Suriname, Pakistan, Afghanistan en Iran. Op de gehele school zitten meerdere nationaliteiten (Schoolgids 2010).

Gezien de leerlingenpopulatie staat het bestrijden van achterstanden centraal en ligt de nadruk binnen het onderwijsaanbod op de basisvakken: Nederlandse taal, rekenen, schrijven, lezen en oriëntatie op mens en wereld (Schoolgids 2010). De leerlingen op de J.P. Coenschool zijn van de tweede en derde generatie. Tweede generatie houdt in dat de ouders van de leerlingen niet in Nederland geboren zijn. Het merendeel van deze leerlingen hebben de Nederlandse taal niet als moedertaal. Velen denken in de taal die gesproken wordt in het moederland van zijn/haar ouders. De derde generatie houdt in dat de ouders van de leerlingen wel in Nederland geboren zijn. Er bestaat dus een grotere kans dat deze leerlingen thuis meer Nederlands spreken dan de leerlingen van de tweede generatie (Nair, S., 2008). Een van de dingen die ik zal onderzoeken, voordat ik aan de slag kan gaan met het vergroten van de woordenschat ,is hoe het met de woordenschat van de leerlingen in hun eigen moedertaal gesteld staat. Ik ga dit doen door samen met mijn duo de dossiers van de leerlingen te onderzoeken en de kennis die mijn duo hier al van heeft te gebruiken. Ik wil voornamelijk mijn onderzoek toespitsen op de leerlingen van de tweede generatie die een goede woordenschat in hun moedertaal hebben, maar tekort komen in de Nederlandse woordenschat van de methode van de school. Om het nog

specifieker te maken wil ik mij toespitsen op leerlingen die na schooltijd naar de Koranles gaan om daar Arabisch te leren spreken en schrijven en dit goed en snel in zich opnemen. Ik richt mij alleen op deze leerlingen, omdat leerlingen die niet naar Koranles gaan, vaak beide talen onvoldoende beheersen. Thuis spreken zij de moedertaal van hun ouders, op straat spreken zij Nederlands met af en toe een buitenlands woord ertussen. Mijn onderzoek is dus niet klassikaal gericht, maar op een klein groepje van 3 a 4 leerlingen. Mijn controlegroep bestaat ook uit drie leerlingen uit groep 7.

Maandag 4 oktober 2010 hebben alle leerkrachten een studiedag gevolgd. De aanleiding van de studiedag is de lage woordenschat van de leerlingen op de J.P. Coenschool. De studiedag werd gegeven door de ambulant begeleider, vanuit de Alexander Roozendaalschool in Amsterdam, en ging over de Eindscores (CITO) van de leerlingen omtrent de Nederlandse woordenschat en hoe we deze scores als team kunnen verhogen. Ik wil met mijn onderzoek hierop inhaken. Ik wil dus de woordenschat van de leerlingen vergroten. Ik doe hier onderzoek naar omdat het begrijpend lezen van de leerlingen onder de maat is. Dit is direct verbonden aan de woordenschat van de leerlingen. De leerlingen op de J.P. Coenschool scoren gemiddeld een C/D. Het landelijk gemiddelde is een B/C¹. De gemiddelde scores van de leerlingen van de J.P. Coenschool zijn dus lager dan het landelijk gemiddelde. Dit houdt niet in dat alle leerlingen laag scoren. Er zijn ook leerlingen die een A/B scoren wat betekent dat er ook leerlingen zijn die een D/E scoren, anders komen de scores niet op een gemiddelde van C/D.

Woorden spelen een rol binnen alle vakgebieden².

Niet alleen bij de Cito-toets rekenen, maar ook bij de methodegebonden toetsen, is het begrip van een tekst vereist, bijvoorbeeld omdat veel sommen contextgebonden zijn. Door aan de woordenschat van de leerlingen te werken wil ik het begrijpend lezen niveau verhogen en hiermee dus ook, aangezien de leerlingen dan een grotere woordenschat tot hun beschikking hebben, indirect de Cito-toetsen en methodegebonden toetsen begrijpelijker maken met als doel het resultaat te verhogen.

¹ <http://www.descheperlaren.nl/citotoets/>

A	Goed tot zeer goed	(± 25 % hoogst scorende leerlingen)
B	Ruim voldoende tot goed	(± 25% net boven het landelijke gemiddelde scorende leerlingen)
C	Matig tot ruim voldoende	(± 25% net onder het landelijk gemiddelde scorende leerlingen)
D	Zwak tot matig	(± 15% ruim onder het landelijk gemiddelde scorende leerlingen)
E	Zeer zwak to zwak	(± 10% laagst scorende leerlingen)

² Emmelot, Y., Schooten van, E., Timman, Y., Verhallen, M., & Verhallen. S., (2001) Nieuwe kansen voor taalonderwijs aan anderstaligen [Elektronische versie]. *WRR nieuwe kansen voor het taalonderwijs*, 27.

Om het overzichtelijk voor de leerlingen te maken, gebruik ik alleen de woorden uit de methode 'Zin in Taal' (Hereijgens, C., & Berg van den, M. 2000) tijdens mijn woordenschatlessen.

Achtereenvolgens worden behandeld:

Inleiding

In hoofdstuk 1: Aanleiding, probleemverkenning, vraagstelling, doelstelling+onderzoekshypothese, belang van het onderzoek.

In hoofdstuk 2: Theoretische achtergronden: het betekenisvol maken van lessen, wat er al bekend is over woordenschatonderwijs (zowel in Nederland als in het buitenland) en de taalmethode Zin in Taal.

In hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek: de methodologie.

In hoofdstuk 4: Onderzoeksresultaten: de leerprestaties voor het invoeren van de betekenisvolle lessen en de leerprestaties na het invoeren hiervan.

In hoofdstuk 5: Conclusie: aan de hand van uitslagen en resultaten.

In hoofdstuk 6: Discussie: vragen die ter discussie gesteld moeten worden in verband met de validiteit van het onderzoek.

Hoofdstuk 1

Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding

Zoals ik in mijn inleiding beschreven heb, wil ik met mijn onderzoek de woordenschat van de leerlingen uit groep 7, die een goede woordenschat hebben in hun moedertaal, maar een lage woordenschat in de Nederlandse taal, vergroten. Om het overzichtelijk voor de leerlingen te maken, gebruik ik alleen de woorden uit de methode 'Zin in Taal' (Hereijgens, C., & Berg van den, M. 2000) tijdens mijn woordenschatlessen.

De aanleiding hiervan is dat het begrijpend lezen niveau van de leerlingen uit mijn klas, en eigenlijk ook het begrijpend lezen niveau van de meeste leerlingen op de J.P. Coenschool, onder het landelijke gemiddelde ligt. Woordenschatkennis heeft direct invloed op het begrijpend lezen. Dit heeft te maken met het feit dat de leerlingen die op de J.P.

Coenschool zitten, zoals in de schoolgids (S. van den A., 2010) staat, van de tweede generatie zijn. Dit houdt in dat de ouders van deze leerlingen niet in Nederland geboren zijn en dus vaak de Nederlandse taal niet goed genoeg beheersen aldus Internet (z.d.). Geraadpleegd op 13 december 2010, van <http://www.cos.rotterdam.nl>. Doordat de ouders het niet goed genoeg beheersen spreken zij met hun kinderen in hun eigen taal. Hierdoor zijn er vele woorden uit de Nederlandse taal niet bekend bij de leerlingen. Zij kunnen zich geen voorstelling van de woorden maken of linken naar iets uit hun eigen belevingswereld. Zij leren de taal dus grotendeels op school.

Kinderen die Nederlands als moedertaal hebben horen hun ouders ook in het Nederlands tegen elkaar praten. Deze woorden slaat het kind op in zijn mentaal lexicon (Astrid Müller, 2010). Als het kind tijdens een woordenschatles dit woord moet leren, kan hij dit woord hieraan 'ophangen' als een soort kapstok.

1.2 Probleemverkenning

Enkele leerlingen (het exacte aantal weet ik niet) op de J.P. Coenschool hebben een te lage woordenschat in de Nederlandse taal. Dit zorgt ervoor dat hun begrijpend lezen onder de maat is. Leerlingen die 85 procent van de woorden uit de tekst begrijpen hebben een globaal begrip van de tekst. 90 procent is de grens om een tekst redelijk goed te begrijpen.

Pas vanaf 95 procent begrijpen de leerlingen hoofdzaken en de meeste details. (Carver, R. 1994)

Woorden spelen een rol binnen alle vakgebieden. Bij een vak zoals rekenen zijn de vragen vaak contextgebonden. Dit houdt dan in dat de leerlingen de som niet uit de vraag kunnen halen en dus (onterecht) een fout antwoord invullen. Dit leidt tot onderprestatie op het Nederlands schoolniveau.

1.3 Vraagstelling

Onderzoeksvraag: Hoe kan ik met lessen van de methode 'Zin in Taal' de woordenschat van de allochtone leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool verhogen met als doel de taalvaardigheid te verbeteren?

Deelvragen:

- Wat is passieve en actieve woordenschat en waarom is woordbegrip zo belangrijk voor de ontwikkeling van leerlingen op de basisschool?
- Wat is er vanuit de literatuur al bekend omtrent het verhogen van de woordenschat in de middenbouw?
- Hoe heeft mijn aanpak voor het verhogen van de woordenschat, vanuit de literatuur, kans van slagen?
- Hoe wordt het woordenschat onderwijs in vergelijking met Nederland in het buitenland vormgegeven?
- Hoe worden de woordenschatlessen vormgegeven in de methode 'Zin in Taal'?
- Welke onderwijsbehoeften hebben de leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool met betrekking tot woordenschat?
- Welke norm hanteer ik om aan te tonen dat de woordenschat van deze leerlingen verhoogd is?

Doelstelling en onderzoek: Het uitbreiden van de woordenschat zorgt ervoor dat het begripndlezen-niveau verhoogt. Als het begripndlezen-niveau van de leerlingen uit groep 7 even hoog is als het landelijk gemiddelde dan scoren de leerlingen op andere vakgebieden automatisch ook hoger. Dit omdat woordenschat, zoals ik al vaak benoemd heb, binnen alle vakgebieden een grote rol speelt. Mijn doelstelling van het onderzoek is

dus het verhogen van de Nederlandse woordenschat, zodat de leerlingen beter presenteren in het Nederlandse onderwijs.

Op de J.P. Coenschool zijn de medewerkers zich bewust van de lage scores omtrent woordenschat. Maandag 4 oktober 2010 hebben alle leerkrachten een studiedag gehad waarin er nagedacht werd over hoe de woordenschat van de leerlingen verhoogd kan worden. Dit willen zij doen door het viertaktmodel van Verhallen & Verhallen te gebruiken. Het viertaktmodel houdt in dat de leerkracht begint met het voorbereiden van de woorden; het activeren van de voorkennis en de bijbehorende woorden uit mentaal lexicon. Stap twee is de semantiseerfase; het uitleggen, uitbeelden, uitbreiden en betekenisrelaties zichtbaar maken van de woorden. Stap drie is het consolideren; woorden verankeren in het geheugen door herhaling en oefening. De laatste stap van het viertaktmodel is het controleren van de woorden; bij de leerlingen nagaan of/welke woorden verworven zijn. (Ven van de, H., 2010) De leerkrachten geven echter wel aan dat het viertaktmodel veel werk is en daardoor vaak niet naar behoren uitgevoerd wordt.

Ik ga een andere aanpak uitproberen om tot hogere resultaten te komen. In hoofdstuk 3 staat beschreven waarom mijn methode kans van slagen heeft.

Ik ga de lessen betekenisvoller maken door:

- Bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven. Ik wil dit doen door sommige aspecten van ontwikkelingsgericht onderwijs te gebruiken tijdens mijn lessen.;
- De woorden visueel maken d.m.v. afbeeldingen aan de woorden te verbinden;
- De leerlingen een eigen woordenboek te laten maken.

Ik ben pas tevreden als de woordenschat van het experimentele groepje uit groep 7 verhoogd is van een D naar een B/C score, oftewel het landelijk gemiddelde.

1.4 Waarom is het voor mij en mijn omgeving belangrijk?

Het is belangrijk dat de leerlingen een zo groot mogelijke woordenschat krijgen, zodat ze goede resultaten halen. Dit is belangrijk voor hun toekomst. Op een moment dat een leerling een brede kennis heeft, maar dit er niet uitkomt omdat hij/zij de Nederlandse taal niet goed beheerst, zal de middelbare opleiding niet hoger, of soms zelfs lager, dan het landelijk gemiddelde zijn (VMBO-TL)³. Als het kind de Nederlandse taal wel goed beheerst, en daarnaast een brede kennis heeft, is de kans groter dat het kind naar een hogere middelbare opleiding kan gaan (Emmelot, Y., Schooten van, E., Timman, Y., Verhallen, M., & Verhallen, S., 2001)

In de module Taalontwikkeling, lees- en spellingsproblemen hebben we het gehad over handelingsgericht werken. Een van de speerpunten van handelingsgericht werken zijn de protectieve factoren. Hieronder valt bijvoorbeeld dat leerlingen ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands) spreken. Als een kind leert hoe het hoort, is het makkelijker om woorden te koppelen aan de belevingswereld. Als deze kinderen de Nederlandse taal beheersen zullen zij sneller Nederlands praten met hun eigen kinderen. Dit is een vicieuze cirkel. Daarnaast zijn de leerlingen die goede resultaten halen gemotiveerd. Wellicht zo gemotiveerd dat zij een hoge vervolgopleiding willen halen zoals Hoger Beroeps Onderwijs.

Verder is het belangrijk dat de mensen die in Nederland wonen deze taal goed beheersen, zodat zij goed kunnen communiceren met anderen.

³ <http://www.vo-raad.nl>

Hoofdstuk 2

Theoretische onderbouwing

2.1 Wat is passieve en actieve woordenschat en waarom is woordbegrip zo belangrijk voor de ontwikkeling van leerlingen op de basisschool?

Passieve woordenschat is het begrijpen, maar nog niet productief gebruiken van woorden. Dit heet ook wel receptieve woordenschat.

Actieve woordenschat zijn de woorden die iemand productief gebruikt bij spreken en schrijven. Dit heet ook wel productieve woordenschat⁴.

Woorden zijn betekenisdragers in de taal. Woorden zorgen ervoor dat de boodschap overkomt op de ontvanger. Iemand brengt iets onder woorden en pas als de woorden begrepen worden is de communicatie geslaagd aangezien de boodschap over gekomen is. Naast het overbrengen van een boodschap spelen woorden ook een belangrijke rol bij kennisopbouw en het schoolse leren. Een woord is namelijk niet alleen een element van taal, maar ook van denken. Een woord staat voor een begrip of een concept.

Een goede woordenschatbeheersing is belangrijk voor de taalvaardigheid, omdat bijvoorbeeld de leerling de kennis en betekenis van woorden gebruikt om zijn gedachten en ideeën over te kunnen brengen. Dit moet hij zowel schriftelijk als mondeling kunnen. Voor het begrijpen van gesproken en geschreven taal is woordenschat belangrijk. Zonder het begrijpen van woorden, is het lastig om een tekst te begrijpen. (Kuiken, F., & Vermeer, A., 2005)

Astrid Müller (2010) zegt: "Leerlingen moeten met een minimum van een AVI-niveau 6 (nieuw AVI-niveau: E4/M5/E5) de basisschool verlaten om zich te kunnen redden in de maatschappij".

Nog steeds verlaat een groot aantal kinderen van allochtone herkomst de basisschool zonder voldoende functionele competentie in de Nederlandse taal. Zij hebben in hun basisschooltijd niet het basispakket van (taal)kennis en (taal)vaardigheden verworven dat nodig is voor het met succes volgen van voortgezet onderwijs en voor een succesvolle participatie in de samenleving (Emmelot, Schooten, Timman, Verhallen & Verhallen, 2001).

4 <http://www.encyclo.nl/zoek.php?woord=actieve+woordenschat>

2.2 Wat is er vanuit de literatuur al bekend omtrent het verhogen van de woordenschat in de middenbouw?

Er zijn drie factoren die invloed hebben op de verhoging van woordenschat bij de leerlingen uit de middenbouw:

1. Rol van de leerkracht
2. Rijke leeromgeving
3. Instructie en oefening

Hieronder staan deze factoren verder uitgewerkt (Kienstra, M., 2003).

Rol van de leerkracht

De leerkracht kan het aanleren van woorden voor leerlingen makkelijker maken door het zelfvertrouwen te versterken en hen te stimuleren om steeds meer over de betekenis van een woord te weten te komen. Het is belangrijk als leerkracht om te uit te stralen dat het leren van woorden zinvol en interessant is. De leerkracht is namelijk het voorbeeld voor de leerlingen (modeling).

Rijke leeromgeving

Het is belangrijk om een rijke en uitdagende leeromgeving voor de leerlingen te creëren. Een rijke leeromgeving stimuleert zowel de verwerving van nieuwe woorden als de verwerving van strategieën. Leerlingen die strategieën ontwikkelen, leren handvatten te gebruiken om woordbetekenissen af te leiden en leren gelegenheden aan te grijpen om woorden te oefenen. Bovendien stimuleert een rijke, uitnodigende leeromgeving het actief leren van woorden.

Onder een rijke leeromgeving verstaat men bijvoorbeeld een *thematafel*, *boekenhoek*, *klassenwoordenboek* en een *woordmuur* in de klas.

Het gebruik van een *thematafel* is erg belangrijk omdat hier materialen op staan die te maken hebben met het thema. De leerlingen kunnen deze materialen aanraken, ermee 'spelen' en bekijken. Deze materialen geven ook weer aanleiding om over het thema te praten. Wat weten de leerlingen al van het thema? Wat hebben de materialen met het

thema te maken?

In de *boekenhoek* staan gevarieerde boeken die passen bij het thema wat op dat moment centraal staat.

Het zelf maken van een *woordenboek* bevordert de woordleerattitude van leerlingen en het strategiegebruik. De leerlingen kiezen zelf welke woorden ze nog lastig vinden van het thema en schrijven deze op in hun woordenboek. Doordat het woordenboek steeds meer woorden gaat bevatten, kunnen de leerlingen in de loop van de tijd het ook als kennisbron gaan raadplegen.

De *woordmuur* is ook een bekende methodiek binnen het aanleren van nieuwe woorden. Aan de woordmuur hangen de te behandelen woorden. De leerlingen kunnen hier illustraties bij zoeken en woordkaarten maken. De leerlingen moeten de woorden categoriseren en op een juiste plek ophangen op de muur. Doordat de woorden zo een betekenisrelatie met elkaar krijgen, wordt een nieuw woord in het geheugen direct gekoppeld aan bekende, verwante woorden. Het mentaal lexicon wordt geactiveerd.

Instructie en oefening

De instructie van de leerkracht en oefening kunnen leerlingen stimuleren om strategieën te ontwikkelen. Er zijn meerdere groepen strategieën; woorden kiezen, woordbetekenissen achterhalen en woorden onthouden. Omdat niet alle leerlingen vaardig zijn in het gebruik van strategieën om woorden te leren, is het belangrijk om dit te trainen en te oefenen. De richtlijn is ongeveer vier tot vijf uur, besteed aan een strategie, verspreid over enkele weken.

De leerkracht stimuleert de zelfreflectie van de leerlingen; zij reflecteren op de woorden, de strategieën, samenwerking en de attitude.

2.2.1 Hoe werkt de viertakt van Verhallen?

Er is een bekende manier om nieuwe woorden te leren; de viertakt van Verhallen. De Viertakt werkt volgens 4 stappen: Voorbewerken, semantiseren, consolideren en controleren. Hieronder staat de Viertakt verder uitgewerkt. (Van den Nulft, D., & Verhallen, M., 2001)

Vorbewerken

Tijdens het vorbereken richt de leerkracht zijn aandacht vooral op de beginsituatie. Alle voorkennis wordt geactiveerd en de leerkracht zorgt ervoor dat de leerlingen betrokken raken bij het onderwerp. De leerkracht zorgt ervoor dat de leerlingen verbindingen leggen binnen hun woordenschatnetwerk, zodat het nieuwe woord kan worden aangeleerd.

Semantiseren

De leerkracht legt het woord helder uit. Dit gebeurt altijd vanuit de context waarin het woord aan de orde is. De leerlingen maken op deze manier kennis met de betekenis van het woord. Dit is echter nog niet voldoende. Het is van belang om de woorden altijd in groepen of clusters aan te bieden,. Zo krijgt de leerlingen meer kennis van het woord. Bij het aanleren van het woord 'telefoonboek' moeten de leerlingen niet alleen leren wat het is, maar ook wat er in staat en hoe je het moet gebruiken. Hierbij kun je gebruik maken van 'uitleggen, uitbeelden, uitbreiden' oftewel 'De drie uitjes'. Juist het uitbreiden is zo van belang, aangezien er dan woorden aan worden toegevoegd. Je krijgt hierdoor woordrelaties en clusters. Door de woorden met deze 'drie uitjes' te behandelen, semantiseert de leerkracht de woorden structureel en helder uit.

Bij het uitbeelden maak je het woord, of de handeling waarnaar het woord verwijst, concreet. Bij het woord 'hurken' doe je bijvoorbeeld voor wat de handeling is.

Bij woorden die moeilijker concreet uit te beelden zijn, dient er toch een manier gevonden te worden waarop het kan worden uitgebeeld. Misschien met een foto van het voorwerp?

Bij het uitleggen moet de leerkracht het woord helder en duidelijk uitleggen om zo de betekenis over te dragen op de leerlingen.

Bij het uitbreiden komt hetgeen van het hierboven genoemde telefoonboek aan bod. Bij de uitleg vertel je wat een telefoonboek precies is. Bij het uitbreiden vertel je wat er in staat en hoe je het gebruikt. Je breidt het woord ook uit met woorden die een relatie hebben met het desbetreffende woord. Telefoonboek – telefoonnummer – sms.

Consolideren

Consolideren komt na het semantiseren en heeft als taak de leerlingen het woord ook daadwerkelijk te laten onthouden. Tijdens het consolideren worden de nieuwe woorden ingeoeffend en krijgen een plekje in het geheugen en woordennetwerk. Deze fase is dus cruciaal bij woordenschatuitbreiding! Daarom is het jammer er vaak niet goed aan deze fase wordt gewerkt. De leerlingen moeten goed oefenen met de nieuwe woorden.

Controleren

Om te weten of de kinderen de woorden ook werkelijk onthouden hebben, moet de leerkracht later het ingeoeffende woord terugvragen. Controleren is nagaan of de woorden en de behandelde betekenissen verworven zijn. Dit kan bijvoorbeeld bij het behandelen van de woordmuur of de thematafel.

2.2.2 Hoe worden de woordenschatlessen vormgegeven in de methode 'Zin in Taal' (Hereijgens, C., & Berg van den, M. 2000)?

De J.P. Coenschool maakt gebruik van de taalmethode 'Zin in Taal'.

'Zin in Taal' is bedoeld voor taalonderwijs in de groepen 4 t/m 8. De Methode bestaat uit verschillende eenheden. Elke eenheid bestaat uit vijftien lessen van veertig minuten die allemaal over een thema gaan. Als een leerkracht vijf taallessen per week geeft, duurt een eenheid drie schoolweken.

'Zin in Taal' bestaat uit vijf leerlijnen:

- spreken en luisteren;
- woordenschat;
- woordbouw;
- zinsbouw;
- schrijven.

Iedere groep heeft twee boeken. In elke boek komen 5 eenheden voor. Je werkt dus 10 eenheden af per jaar. Elke eenheid heeft een eigen thema.

De leerlijnen worden in een vaste volgorde aangeboden en de lesopbouw is de hele methode door hetzelfde waardoor hij makkelijk gebruikt kan worden in combinatiegroepen.

Hieronder staat in het kort de opbouw van de leerlijn woordenschat beschreven.

Woordenschat

In de leerlijn woordenschat wordt systematisch aandacht besteed aan de uitbreiding van woordenschat en aan het ontwikkelen van hun vaardigheid om zelfstandig de betekenis van woorden te leren.

Per eenheid zijn er drie woordenschatlessen en een kopieerblad voor een extra woordenschatles. Per leerjaar worden 800 a 900 woorden gericht aangeleerd.

In het Taalmaatje (een extra boek met oefenstof voor de zwakkere en betere leerling) zitten per eenheid vijf extra lessen. Deze vijf lessen worden parallel aan de basisstof behandeld.

2.2.3. Welke norm hanteer ik om aan te tonen dat de woordenschat van deze leerlingen verhoogd is?

Ik hanteer de norm van de methode 'Zin in Taal' . In de handleiding staat beschreven dat de norm van de woordenschattoetsen als volgt is:

- 0 – 1 fout = Goed
- 2 – 3 fout = Voldoende
- >3 fout = Onvoldoende

Ik ben tevreden als de leerlingen uit de experimentele groep 10% hoger scoren op hun woordenschattoets na implementatie van mijn lessen dan de controlegroep (Hereijgens, C., & Berg van den, M. 2000).

2.3 Op welke manier heeft mijn aanpak voor het verhogen van de woordenschat, vanuit de literatuur, kans van slagen?

Zoals ik in hoofdstuk 1 beschreven heb, wil ik de woordenschat van de leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool, verhogen. Ik wil dit doen door de lessen betekenisvol te maken. Dit doe ik door bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven, woorden te koppelen aan afbeeldingen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken.

Ik heb in literatuur⁵ onderzocht hoe mijn manier kans van slagen heeft.

Het betekenisvol maken van lessen past bij de onderwijsstroming ontwikkelingsgericht onderwijs.

Ontwikkelingsgericht onderwijs is gebaseerd op de theorie van Vygotskij. De sleutelwoorden binnen deze theorie zijn de vier B's.

Betrokkenheid, betekenisvol, brede bedoelingen, bemiddelende leerkracht.

Betrokkenheid geldt voor de leerlingen en de leerkracht. De leerlingen moeten betrokken zijn bij hetgeen wat zij leren, de leerkracht moet betrokken zijn bij zijn leerlingen.

Betekenisvol leren houdt in dat de lessen altijd moeten aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Leerlingen moeten het interessant vinden wat ze leren. O.G.O.⁶ gaat uit van de interesse van het kind.

De derde B, brede bedoelingen, staat voor het integreren van vakken en sociale ontwikkeling.

De bemiddelende leerkracht zorgt er voor dat de leerling voortdurend uitgedaagd wordt. Leerlingen werken op hun eigen niveau. Als kinderen op frustratieniveau werken zal de motivatie snel verdwijnen. De leerkracht zorgt er dus samen met de leerling voor dat hij steeds een volgende stap zet dat bij zijn ontwikkeling past en dit niveau kan behalen. Dit heet ook wel 'de zone van de naaste ontwikkeling'. (Janssen-Vos, 2006)

Leerlingen zullen zich woordenschat beter eigen maken als zij teksten lezen die ze belangrijk vinden. Het gaat erom dat leerlingen een goede attitude ontwikkelen om de betekenis van woorden te achterhalen. (B. Pompert 2008, p. 120)

⁵ Zie literatuurlijst

⁶ ontwikkelingsgericht onderwijs

Hierboven staat in het citaat beschreven dat leerlingen teksten belangrijk moeten vinden, willen ze het echt goed kunnen begrijpen. Dit is een van de aspecten die ik in mijn eigen lessen wil toepassen.

Daarnaast wil ik de woorden koppelen aan afbeeldingen. Joelle Brummitt-Yale (2008) heeft een artikel geschreven over het woordenschatonderwijs in Engeland. Zij beschrijft hierin de trefwoordmethode⁷. Het trefwoord wat de leerling moet leren heeft te maken met de definitie van het woord. Dit koppelen zij weer aan bijvoorbeeld een afbeelding. Zo onthouden de leerlingen het woord beter.

Tijdens de studiedag die ik eerder vermeld heb in hoofdstuk 1 (Maandag 4 oktober 2010 hebben [...] verhoogd kan worden) ben ik op de hoogte gesteld door Mieke Kreuner (ambulant begeleider spraak/taal) van het idee achter het maken van een eigen woordenboek. Zij wees mij op het tijdschrift 'Taal lezen primair' (nr.2 juni 2009).

Hierin staat beschreven dat de definitie van een woord voort komt uit denkprocessen van leerlingen. Een woord is geen geïsoleerde informatie in de hersenen, maar komt voor in relatie met andere woorden en concepten, bijvoorbeeld beeld en geluid. Een belangrijk aspect van groeiende woordenschat is het leggen van relaties tussen woorden. Met de jaren komen er steeds meer woorden bij waardoor het aantal verbindingen tussen woorden groeit. (Kienstra, 2003)

Bij het maken van een eigen woordenboek leggen de leerlingen verbindingen tussen verschillende woorden door een woord te omschrijven met andere woorden of een synoniem te gebruiken. Zoals hierboven staat is een woord geen geïsoleerde informatie. Het komt voor in relatie met andere woorden en concepten. De leerlingen leggen bij hun eigen woordenboek een relatie tussen een woord en afbeelding (een concept).

Ik werk met leerlingen die Nederlands als twee taal hebben. Zoals in het tijdschrift 'Taal lezen primair' (nr.2. Juni 2009) beschreven staat is het toevoegen van de vertaling in hun moedertaal en omschrijvingen die betrekking hebben op hun eigen cultuur voor hen een enorme prikkel om met het woordenboek te werken.

Vooraf bij tweede taalleerders is het nodig de woordenschatontwikkeling te stimuleren. Zij hebben vaak een achterstand op het gebied van woordenschat, en

⁷ Zie pagina

moeten dan ook extra veel woorden leren om die achterstand in te lopen. Het woordenboek geeft de woordenschatontwikkeling een extra impuls. Werken met het woordenboek is betekenisvol voor leerlingen doordat ze de begrippen kunnen plaatsen binnen hun eigen belevingswereld. Afbeeldingen en omschrijvingen komen voort uit hun (culturele) denkkader. Gezamenlijk werken aan het woordenboek biedt veel gelegenheid tot interactie, van samen nadenken over de juiste definitie van een woord tot discussies over afbeeldingen of gerelateerde begrippen. (Van der Beek & Bronkhors, 2009)

Niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland, is er aandacht voor woordenschat in het onderwijs. Hieronder staat beschreven hoe het woordenschat onderwijs in Engeland wordt vormgegeven. Dit ter vergelijking met het Nederlandse woordenschat onderwijs .

2.4 Hoe wordt het woordenschat onderwijs in Engeland vormgegeven?

In Engeland hebben de basisscholen ook ervaring met tweede taalleerders. Hier zijn veel onderzoeken naar gedaan en meerdere methodes bedacht.. Een korte beschrijving van de opvattingen en de werkwijze heb ik gevonden op internet. Geraadpleegd op 13 december 2010, van <http://www.k12reader.com/effective-strategies-for-teaching-vocabulary/>. Een overzicht van de belangrijkste punten zijn hieronder te zien.

Pre-teaching woordenschat

Voordat kinderen een tekst gaan lezen moeten de onbekende woorden eerst worden gebruikt. Niet alleen de betekenis uitleggen, maar bespreken met de leerling. Nadat de woorden bekend zijn kan de tekst gelezen worden.

Herhalen bekende woorden

Een nieuw aangeleerd woord moet vaak herhaald worden voordat het deel uit maakt van een woordenschat. Het woord verbaal en schriftelijk herhalen draagt bij aan het woordbegrip.

Trefwoord methode

Dit is een manier om woorden beter te onthouden. De kinderen leren een zogenaamde 'word clue' om het woord te begrijpen. Dit trefwoord heeft te maken met de definitie van het woord. Het kan bijvoorbeeld een illustratie zijn. Deze afbeelding wordt door het kind

verbonden aan het woord en daardoor is het gemakkelijker om de betekenis te onthouden wanneer het opnieuw voorkomt in een tekst. Het idee achter deze methode is het creëren van een eenvoudige cognitieve link naar de betekenis van het woord.

2.5 Inclusie met betrekking tot NT2 leerlingen

Voordat we kunnen vaststellen wat de relatie is tussen NT2 leerlingen en inclusief onderwijs moeten we eerst begrijpen wat dit inhoudt.

Het doel van goed onderwijs is om samen met ouders, volwassenen en kinderen binnen een school te werken aan een optimale en excellente leerervaring op cognitief en sociaal terrein. Geraadpleegd op 9 februari 2011, van <http://www.inclusiefonderwijs.nl/visie.php>.

Inclusief onderwijs betekent dat alle kinderen, ongeacht achtergrond, dezelfde scholen bezoeken, in heterogene groepen functioneren en het gewone onderwijsprogramma volgen afgestemd op hun eigen mogelijkheden. Geraadpleegd op 10 februari 2011, van www.inclusiefonderwijs.com.

Hieruit blijkt dat NT2 leerlingen net zoveel recht hebben op goed onderwijs als ieder ander kind. Het is de taak van de school om het lesprogramma aan te passen aan de onderwijsbehoeften van deze NT2 leerlingen. De school kan dit bijvoorbeeld doen door het aanstellen van een taaldeskundige Nederlands, een taalmethode die gericht is op NT2 onderwijs te hanteren, de groepsleerkracht scholing te bieden over NT2 onderwijs en geschikte materialen in de klas te gebruiken. Elke voorbeelden van geschikte materialen zijn taalspellen, computersoftware en beeld- en woordkaarten.

2.5.1 Inclusief onderwijs op de J.P. Coenschool

Op de J.P. Coenschool is een taaldeskundige Nederlands aanwezig. Zij helpt de leerkrachten met het op de juiste manier geven van taalonderwijs door hun te coachen.

In de orthotheek staan verschillende remediërende methodes omtrent taal en spelling, taalspelletjes en computerspellen.

Verder worden er een aantal studiemiddagen omtrent het taalonderwijs georganiseerd. Deze gaan vooral over het geven van taalonderwijs door middel van meervoudige intelligentie.

De methode die de J.P. Coenschool hanteert is 'Zin in Taal'. Deze methode is niet speciaal geschreven voor NT2 leerlingen, maar besteedt wel veel aandacht aan het aanleren van nieuwe woorden. Daarnaast maakt deze methode ook nog gebruik van 'Taalmaatje'. Wanneer een leerling een categorie, van het leerlingvolgsysteem zoals Cito die hanteert, niet geheel begrepen heeft dan kan hij een les uit 'Taalmaatje' maken om zo nogmaals de stof te behandelen.

2.6 Samenvatting deelvragen hoofdstuk 2.

Om het doel in mijn onderzoek te bepalen heb ik de theorie bestudeerd. Hieronder is een samenvatting van de bestudeerde literatuur te lezen.

Ik weet wat de passieve en de actieve woordenschat inhoudt;

Passieve woordenschat is het begrijpen, maar nog niet productief gebruiken van woorden. Dit heet ook wel receptieve woordenschat. Actieve woordenschat zijn de woorden die iemand productief gebruikt bij spreken en schrijven. Dit heet ook wel productieve woordenschat.

Woordenschat is een belangrijk aspect van de taalontwikkeling;

Een goede woordenschatbeheersing is belangrijk voor de taalvaardigheid, omdat de leerling de kennis en betekenis van woorden gebruikt om gedachten en ideeën over te kunnen brengen. (Kuiken, F., & Vermeer, A., 2005)

Om de woordenschat bij kinderen te verhogen, moet ik letten op drie factoren. (Kienstra, M., 2003)

Rol van de leerkracht

De leerkracht moet een voorbeeld zijn voor de leerling (modelen).

Rijke leeromgeving

Een rijke leeromgeving stimuleert zowel de verwerving van nieuwe woorden als de verwerving van strategieën. Bovendien stimuleert een rijke, uitnodigende leeromgeving het actief leren van woorden.

Instructie en oefening

De instructie van de leerkracht en oefening kunnen leerlingen stimuleren om strategieën te ontwikkelen. Omdat niet alle leerlingen vaardig zijn in het gebruik van strategieën om woorden te leren, is het belangrijk om dit te trainen en te oefenen. De richtlijn is ongeveer vier tot vijf uur, besteed aan een strategie, verspreid over enkele weken.

In het buitenland zijn verschillende onderzoeken geweest met betrekking tot woordenschat onderwijs. Het Engels onderwijs geeft een aantal voorbeelden;

Pre-teaching woordenschat

De onbekende woorden moeten eerst aangeleerd worden door de betekenis van de woorden uit te leggen en daarna te bespreken met de leerlingen voordat de tekst gelezen wordt.

Herhalen bekende woorden

Herhaling bij nieuw aangeleerde woorden is belangrijk. Het verbaal en schriftelijk herhalen van woorden draagt bij aan het woordbegrip.

Trefwoord methode

De leerlingen leren een 'word clue' om het woord te begrijpen. Dit doen zij door bijvoorbeeld een afbeelding aan het woord te koppelen. De leerlingen creëren een eenvoudige cognitieve link naar de betekenis van het woord.

Na het onderzoeken van relevante literatuur⁸ voor mijn onderzoek is mijn onderzoeksdoel specifieker geworden.

Het doel in mijn onderzoek is de woordenschatlessen uit de methode 'Zin in Taal' Blok 5 betekenisvoller maken door bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven, de woorden visueel te maken door een afbeelding eraan te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. Hierdoor wil ik de passieve en actieve woordenschat van de experimentele groep verhogen met 10% ten opzichte van de nulmeting.

In hoofdstuk 3 kunt u lezen hoe ik mijn onderzoek heb aangepakt.

8 Zie literatuurlijst

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk staat centraal hoe ik het onderzoek opgezet heb, hoe ik aan de gegevens voor het onderzoek ben gekomen en de hoofdstuk indeling.

3.1 Hoofdstuk indeling

Zoals ik in de inleiding heb beschreven hou ik deze hoofdstukindeling aan:

Inleiding

In hoofdstuk 1: Aanleiding, probleemverkenning, vraagstelling, doelstelling+onderzoekshypothese, belang van het onderzoek.

In hoofdstuk 2: Theoretische achtergronden: het betekenisvol maken van lessen, wat er al bekend is over woordenschatonderwijs (zowel in Nederland als in het buitenland) en de taalmethode Zin in Taal.

In hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek: de methodologie.

In hoofdstuk 4: Onderzoekresultaten: de leerprestaties voor het invoeren van de betekenisvolle lessen en de leerprestaties na het invoeren hiervan.

In hoofdstuk 5: Conclusie: aan de hand van uitslagen en resultaten.

In hoofdstuk 6: Discussie: vragen die ter discussie gesteld moeten worden in verband met de validiteit van het onderzoek.

3.2 Hypothese

Indien de leerlingen uit de experimentele groep van groep 7 van OBS de J.P. Coenschool op een concrete manier woordenschatlessen van de methode 'Zin in Taal' aangeboden krijgen, zullen de toetsresultaten tenminste 10% hoger liggen dan die van de controlegroep. Ik pak dit aan met behulp van lessen die bij de belevingswereld blijven, afbeeldingen die gekoppeld worden aan woorden en het maken van een eigen woordenboek.

Indien de toetsresultaten van de leerlingen uit de experimentele groep tenminste 10% hoger zijn dan de toetsresultaten van de controlegroep, neem ik de hypothese aan en blijkt dat mijn aanpak kan bijdragen aan groei van de woordenschatontwikkeling.

Indien de toetsresultaten van de leerlingen uit de experimentele groep minder dan 10% gestegen zijn, of minder is dan de controlegroep, verwerp ik deze hypothese.

3.3 Werkwijze

Mijn specifieke onderzoeksvraag luidt: *Hoe kan ik met lessen van de methode 'Zin in Taal' de woordenschat van de allochtone leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool verhogen met als doel de taalvaardigheid te verbeteren?*

3.3.1 Probleemanalyse

Ik werk op maandag, woensdag en vrijdag op OBS de J.P. Coenschool in Amsterdam-Oost. Op maandag 4 oktober 2010 hebben alle leerkrachten van de J.P. Coenschool een studiedag gehad waarin er nagedacht werd over hoe de woordenschat van de leerlingen verhoogd kan worden. De aanleiding van deze studiedag was de tegenvallende scores van de leerlingen omtrent taal. Enkele leerlingen op de J.P. Coenschool hebben een te lage woordenschat in de Nederlandse taal. Dit zorgt ervoor dat hun begrijpend lezen onder de maat is. Leerlingen die 85 procent van de woorden uit de tekst begrijpen hebben een globaal begrip van de tekst. 90 procent is de grens om een tekst redelijk goed te begrijpen. Pas vanaf 95 procent begrijpen de leerlingen hoofdzaken en de meeste details. (Carver, R. 1994)

Astrid Müller (2010) zegt: "Leerlingen moeten met een minimum van een AVI-niveau 6 (nieuw AVI-niveau: E4/M5/E5) de basisschool verlaten om zich te kunnen redden in de maatschappij".

3.3.2 Onderzoeksontwerp

Om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden heb ik allereerst data verzameld door middel van literatuurstudie naar wat er al bekend is omtrent het verhogen van woordenschat in de middenbouw, passieve en actieve woordenschat en de taalmethode 'Zin in Taal'. Daarnaast heb ik onderzoek gedaan naar eerdere

studies omtrent mijn aanpak voor het verhogen van woordenschat en of deze kans van slagen heeft.

Aan de hand van deze literatuurstudie ontwerp ik lessen die betekenisvol zijn voor de leerlingen. Ik ga dit doen door bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven, woorden te koppelen aan afbeeldingen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. Ik weef deze aanpak door de al bestaande lessen van de methode 'Zin in Taal'.

Om de onderwijsbehoeften omtrent woordenschat van de leerlingen te achterhalen ga ik in gesprek met de leerlingen. Ik maak hiervoor een vragenlijst. Deze vragenlijst is te vinden in de bijlagen⁹

Om mijn aanpak goed te kunnen verweven in de lessen van de methode 'Zin in Taal' observeer ik mijn duo tijdens de taallessen die zij geeft. Ik doe dit aan de hand van een kijkwijzer¹⁰. Zo weet ik hoe de J.P. Coenschool inspeelt op de woordenschatlessen uit de methode 'Zin in Taal'. Deze kijkwijzer is te vinden in de bijlagen¹¹.

Na de literatuurstudie, de interviews en het invullen van de kijkwijzer ontwerp ik lessen aan de hand van de methode 'Zin in Taal' en mijn aanpak. Deze implementeer ik dan in de onderwijspraktijk.

De laatste stap in dit onderzoek bestaat uit het vergelijken van de resultaten van de leerlingen met behulp van de gegevens uit het leerlingvolgsysteem om zodoende te kunnen concluderen of mijn aanpak effect heeft gehad op de prestaties.

9 Bijlage 7

10 Kijkwijzer voor taalgericht vakonderwijs (Platform taalgericht vakonderwijs)

11 Bijlage 6

STAP 1	Onderzoeksvraag opstellen
STAP 2	Literatuurstudie
STAP 3	Interviews met de leerlingen
STAP 4	Kijkwijzer taallessen
STAP 5	Ontwerpen van mijn lessen
STAP 6	Implementatie van mijn aanpak
STAP 7	Meting resultaten
STAP 8	Rapportage

Figuur 1 onderzoeksontwerp

3.3.3 Dataverzameling

Mijn triangulatie is dat ik gebruik heb gemaakt van meerdere bronnen zoals internet, boeken (literatuur), een observatie en interviews. Hieronder staat meer over deze bronnen beschreven.

3.3.3.1 Literatuurstudie

Om mijn aanpak te kunnen implementeren in het taalonderwijs dat al bestaat heb ik allereerst de theorie hierachter door middel van onderzoek naar eerdere studies onderzocht. Daarnaast heb ik ook andere theorie bestudeerd om een duidelijker beeld te kunnen vormen. De resultaten hiervan zijn te lezen in paragraaf 2.1, 2.2 en 2.3.

3.3.3.2 Onderzoek taalmethode 'Zin in Taal'

Mijn aanpak is ter aanvulling op de taalmethode 'Zin in Taal'. Om mijn aanpak aan te laten sluiten op de taalmethode heb ik de methode eerst moeten onderzoeken. Ik stelde mezelf de volgende vraag:

- Wat is de werkwijze van de taalmethode?
- Hoe worden de woordenschatlessen in de methode vormgegeven?
- Welke norm hanteert de methode voor de woordenschattoets?

De resultaten hiervan zijn te lezen in de bijlagen¹² en paragraaf 2.2.2 en 2.2.3.

3.3.3.3 Interviews leerlingen

Om er achter te komen wat de onderwijsbehoeften van de leerlingen zijn ga ik een vragenlijst opstellen. Aan de hand van een gesprek met mijn duo, in dit gesprek beslissen wij welke leerlingen in de experimentele- en welke leerlingen in de controlegroep zitten, kies ik een aantal leerlingen uit waar ik het interview mee ga afnemen. De ingevulde vragenlijst kunt u vinden in de bijlagen¹³. De resultaten van de vragenlijsten heb ik beschreven in paragraaf 2.4.

3.3.3.4 Kijkwijzer taallessen

Ik wil mijn aanpak door de bestaande lessen van de taalmethode weven. Om dit goed te kunnen doen wil ik mijn duo observeren tijdens het geven van een taalles. Zo kan ik observeren hoe een ervaren leerkracht de taallessen uit de methode geeft en hierop inhaken. Mijn duo collega is hiervan volledig op de hoogte en steunt mij in het doen van mijn onderzoek.

De resultaten en uitwerking hiervan zijn te vinden in de bijlagen¹⁴ en paragraaf 4.1.

¹² Bijlage 1

¹³ Bijlage 7

¹⁴ Bijlage 6

3.3.4 Betrokkenen

Bij mijn onderzoek zijn de volgende personen betrokken:

Directie: De directie steunt mijn onderzoek en helpt waar nodig, door mij de ruimte te bieden om mijn onderzoek tot een succes te brengen en mij feedback te geven op mijn onderzoek.

Leerkrachten groep 7: De groepsleerkrachten van de groep 7 gaan aan de slag met de nieuwe aanpak. Daarnaast heeft mijn duo meedacht over het format van de lessen.

Leerlingen groep 7: De leerlingen uit groep 7 zijn verdeeld in de experimentele groep en de controlegroep. De experimentele groep krijgt gedurende 8 schoolweken, de duur van twee blokken, woordenschatlessen op de manier van de methode 'Zin in Taal' met extra ondersteuning van afbeeldingen en het maken van een eigen woordenboek. De controlegroep krijgt de woordenschatlessen aangeboden op de manier van de methode 'Zin in Taal'.

3.3.4.1. de experimentele- en controlegroep.

Groep 7 wordt tijdens de woordenschatlessen opgedeeld in twee groepen. De experimentele groep en de controlegroep.

De experimentele groep (N=3) bestaat uit enkele leerlingen die de moedertaal goed, maar de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Deze leerlingen krijgen naast de normale lessen uit de methode 'Zin in Taal' extra ondersteuning. De extra ondersteuning bestaat uit het betekenisvol maken van lessen door aan te sluiten op de belevingswereld van de leerlingen, afbeeldingen aan de woorden te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken.

De controlegroep (N=3) bestaat uit 3 leerlingen. Deze leerlingen krijgen alleen de lessen uit de methode 'Zin in Taal'. Zij krijgen geen extra ondersteuning. Zo kan ik na 8 schoolweken controleren of mijn aanpak voor vooruitgang bij de experimentele groep heeft gezorgd.

De groep bestaat uit 23 leerlingen. Ik ga 6 leerlingen, 3 uit de controlegroep en 3 uit de experimentele groep, monitoren. Dit doe ik omdat ik denk dat deze leerlingen de meeste groei nodig hebben. De 3 leerlingen uit de controlegroep zijn taalzwakke leerlingen en zij hebben extra steun nodig in de woordenschat om zo goed te kunnen meedraaien in de maatschappij.

De leerlingen die tijdens de onderzoeksperiode in de controlegroep zitten krijgen naast de normale lessen geen extra ondersteuning. Zij krijgen dit wel als uit het onderzoek is gebleken dat woordenschat van de leerlingen uit de experimentele groep verhoogd is. Deze leerlingen worden dus niet achtergesteld doordat zij niet in de experimentele groep zitten.

3.3.4.2. Welke leerlingen uit groep 7 beheersen de moedertaal goed, maar de Nederlandse taal onvoldoende?

Mijn duo werkt momenteel twee jaar met deze groep. In overleg met haar, aan de hand van behaalde resultaten van de woordenschattoetsen en informatie die zij van de leerlingen heeft vanuit haar eigen kennis en de dossiers, heb ik dan ook de volgende leerlingen gekozen

Leerling 1: R. is een jongen van 10 jaar en zit in groep 7 op de J.P. Coenschool. R. is geboren in Nederland, maar zijn ouders komen beiden uit Spanje. Zijn beide ouders spreken redelijk Nederlands.

R. zit vanaf groep 1 op deze school en zijn schoolloopbaan is normaal verlopen. Zijn cognitieve kennis is over het algemeen goed. Zijn kennis van woorden valt daarom ook erg op. Hij haalt vaak onvoldoendes voor de woordenschattoetsen.

Leerling 2: G. is een meisje van 10 jaar en zit in groep 7 op de J.P. Coenschool. G. is geboren in Suriname, net als haar beide ouders. De vader van G. is voor onbekende tijd naar Suriname vanwege familieproblemen. Hij zit daar sinds het begin van dit schooljaar (2010/2011). De moeder van G. spreekt goed Nederlands en Engels. G. valt op meerdere vakken uit vooral ook rekenen. Mijn duo en ik denken dat dit te maken heeft met het feit dat

vele sommen contextgebonden zijn en G. daarom de sommen niet altijd begrijpt. G. woont sinds haar 7^e levensjaar in Nederland. Zij zit pas vanaf groep 3 op de J.P. Coenschool. Daarvoor heeft zij de kleuters gedaan op de Vrij school in Paramaribo. Dit is een particuliere school.

Leerling 3: Y. is een jongen van 11 jaar en zit in groep 7 op de J.P.

Coenschool. Y. is geboren in Nederland, maar zijn ouders komen beiden uit Marokko. Zijn beide ouders spreken slecht Nederlands. Y. gaat iedere middag (behalve op woensdag) naar Koranles om daar Arabisch te leren zodat hij de Imam kan verstaan wanneer hij naar de Moskee gaat met zijn ouders. Y. valt op meerdere vakken uit waaronder vooral rekenen. Mijn duo en ik denken dat dit te maken heeft met het feit dat vele sommen contextgebonden zijn en Y. daarom de sommen niet altijd begrijpt. Y. heeft momenteel een eigen leerlijn voor rekenen, spelling en werkwoordspelling.

3.3.5 Ontwerplessen

Na het verzamelen van alle data die ik nodig heb, ga ik de lessen ontwerpen. Ik ontwerp ze zo dat ik eerst alle leerlingen tegelijkertijd de woordenschatles geef die de methode aangeeft. Als alle leerlingen zelfstandig aan het werk zijn ga ik samen met de leerlingen uit de experimentele groep naar de instructietafel om de verlengde instructie te geven (mijn aanpak). Deze leerlingen pakken hun eigen woordenboek erbij en schrijven daar alle woorden in die we hebben besproken tijdens de les. Zij beschrijven in hun eigen woorden wat het woord betekent en gaan daarna op de computer om afbeeldingen bij de woorden te vinden en deze in hun eigen woordenboek te plakken of ze maken zelf een tekening. Leerlingen die nog wat moeite hebben met woordenschat krijgen extra begeleiding door middel van mijn onderzoek. De leerlingen uit de experimentele groep vallen onder de leerlingen die extra begeleiding nodig hebben.

Ik houd een logboek bij. Deze is te vinden in de bijlagen¹⁵.

15 Bijlage 8

Weken	Wat ga ik doen?	Wat heb ik nodig?
Week 1 (2 maart) Interviews + kijkwijzer	Ik ga drie leerlingen vragen stellen (leerlingen uit de experimentele groep) om er zo achter te komen wat hun onderwijsbehoeften is. Ik observeer mijn duo tijdens het geven van een taalles. Ik observeer hiermee hoe een ervaren leerkracht de taalles geeft. Hier kan ik dan goed op inhaken.	Vragenlijst (deze is te vinden in de bijlagen ¹⁶) Kijkwijzer voor taalgericht vakonderwijs Eerde v. D., Hacquebord H., Hajer M., Pulles M., Raymakers C. (2006)
Week 2 (7 maart) Nulmeting blok 5 (Waar staan de leerlingen nu) Nul-meting	Ik ga maandag 7 maart de woordenschattoets van blok 5 afnemen bij de leerlingen. De leerlingen beginnen met een nieuw blok en hebben de woorden nog niet geleerd. <i>Voorkennis van de leerlingen testen.</i>	De woorden voor de toets zijn de doelwoorden uit de methode 'Zin in Taal' blok 5
Week 3 (14 tot en met 18 maart)	Implementatie 1 ^e en 2 ^e woordenschatles blok 5 Tussentijdse toets blok 5 (18 maart). De leerlingen maken een tussentijdse toets om te kijken of er al enige vooruitgang is geboekt.	Mijn eigen ontworpen lessen Ik zal in totaal 6 lessen woordenschat geven. (2 blokken)
Week 4 (21 tot en met 25 maart)	Implementatie 3 ^e woordenschatles blok 5	Mijn eigen ontworpen lessen
Week 5 (28 maart tot en met 1 april) Nulmeting blok 6	Toets na implementatie lessen blok 5. Deze toets geef ik 28 maart. De resultaten hiervan zal ik weergeven in verschillende grafieken in hoofdstuk 5. Toets blok 6 afnemen. De voorkennis van de leerlingen testen. Deze toets geef ik 1 april.	Ik gebruik hiervoor dezelfde toets als die ik gebruikt heb voor de nulmeting. De woorden voor de toets komen uit de methode 'Zin in Taal' blok 5 De woorden voor de toets komen uit de taalmethode 'Zin in Taal' blok 6.
Week 6 (4 tot en met 8 april)	Implementatie 1 ^e en 2 ^e woordenschatles blok 6 Tussentijdse toets blok 6 (8 april). De leerlingen maken een tussentijdse toets om te kijken of er al enige vooruitgang is	De woorden voor de toets zijn de doelwoorden uit de methode 'Zin in Taal' blok 6 Mijn eigen ontworpen lessen

	geboekt.	
Week 7 (11 tot en met 15 april)	Implementatie 3^e woordenschatles blok 6 Toets na implementatie lessen blok 6. Deze toets geef ik 15 april. De laatste dag dat ik het onderzoek in de klas uitvoer. De resultaten hiervan zal ik weergeven in verschillende grafieken in hoofdstuk 5.	Mijn eigen ontworpen lessen Ik gebruik hiervoor dezelfde toets als die ik gebruikt heb voor de nulmeting. De woorden voor de toets komen uit de methode 'Zin in Taal' blok 6.
Week 8 (18 tot en met 22 april)	Ik houd ook een evaluatiegesprek met mijn duo en de leerlingen uit de experimentele groep. Ik houd hierbij de vragenlijst van eerder aan. De leerlingen kunnen dan tips en tops geven. Als blijkt dat deze aanpak werkt, implementeer ik de aanpak in alle woordenschatlessen voor de rest van het jaar.	

3.3.6 Implementatie lessen

De leerlingen starten op 14 maart met een nieuw blok. Ik streef ernaar mijn aanpak in het nieuwe blok te implementeren. Ieder blok duurt ongeveer 4 schoolweken. Ik geef dan ook die 4 schoolweken de extra begeleiding met mijn aanpak. Ik heb samen met mijn duo de lessen zo ingepland, dat de woordenschatlessen alleen gegeven worden wanneer ik aanwezig ben.

STAP 1	Ontwerpen van mijn lessen
STAP 2	Testen van mijn lessen
STAP 3	Evaluatie van de lessen
STAP 4	Aanpassen van de lessen
STAP 5	Implementatie van mijn lessen

Figuur 2 ontwerpcyclus

3.3.7 Meting resultaten

Om te kunnen bepalen of de resultaten van de leerlingen daadwerkelijk vooruit zijn gegaan na de implementatie van mijn lessen, houd ik de resultaten, van de methodegebonden woordenschattoets, bij in het leerlingvolgsysteem (Parnassys). Na 4 schoolweken neem ik de woordenschattoets af om de vooruitgang van de leerlingen te meten. De tijdsperiode van een blok is 4 schoolweken. Dit is ingedeeld in 3 schoolweken les en 1 schoolweek herhalingsstof.

Om te kunnen bepalen of de prestaties van de leerlingen vooruit gaan houd ik de resultaten van de desbetreffende leerlingen voor-, tijdens- en na afloop van mijn aanpak in het leerlingvolgsysteem bij.

Een van de toetsen die ik gebruik komt uit de methode en de ander is zelfontworpen.

Het gaat om de volgende toetsen:

- Zelfontworpen toets met doelwoorden uit blok 5 van 'Zin in Taal' deel D1
- Woordenschattoets blok 6 van 'Zin in Taal' deel D2

Op basis van de volgende afgenomen toetsen, wordt er uiteindelijk een resultatenvergelijking gemaakt.

Groep 7 toetsmateriaal blok 5	Wanneer
Verkenningstoets	Voor implementatie 7 maart
Toets met de woorden die de leerlingen hebben gehad tot deze tijd	Tussentijds implementatie 18 maart
Eindtoets met alle nieuw geleerde woorden.	Na implementatie 28 maart

De uiteindelijke toetsresultaten zijn terug te vinden in hoofdstuk 4.

Groep 7 toetsmateriaal blok 6	Wanneer
Verkenningstoets	Voor implementatie 4 april
Toets met de woorden die de leerlingen hebben gehad tot deze tijd	Tussentijds implementatie 11 april
Eindtoets met alle nieuw geleerde woorden.	Na implementatie 20 april

De uiteindelijke toetsresultaten zijn terug te vinden in hoofdstuk 4.

3.3.8 Rapportage

Na het meten van de taalresultaten trek ik een conclusie uit het onderzoek. Deze baseer ik op de behaalde taalresultaten van de zelfontworpen toets¹⁷ en een methode woordenschattoets van de leerlingen van de groep 7 van OBS de J.P. Coenschool. De conclusie is te vinden in hoofdstuk 5.

Daarna bekritiseer ik de conclusie. Ik ga na ik welke mate het onderzoek is te waarderen. Ik beschrijf discussiepunten ten aanzien van de inhoud ; opzet van het onderzoek; eventuele aanbevelingen en verdere onderzoeksmogelijkheden. De resultaten hiervan zijn te lezen in hoofdstuk 6.

3.3.9 Betrouwbaarheid en validiteit

Voor het onderzoek heb ik in totaal 13 schoolweken uitgetrokken. Het taalonderwijs is gedurende 8 schoolweken bij de experimentele groep, door de lessen betekenisvol te maken, aangepast. De leerlingen krijgen van 9 maart tot en met 9 mei 14 aangepaste woordenschatlessen aangeboden. Of ik binnen deze tijdsperiode van twee maanden een valide onderzoek kan opzetten valt te betwijfelen. In het kader van validiteit is het noodzakelijk de resultaten te blijven monitoren.

De toets die ik gebruik om de resultaten van de leerlingen te meten is betrouwbaar omdat het de lesstof die ik tijdens de taallessen heb behandeld bevat.

3.3.10 Soort onderzoek

Mijn soort praktijkonderzoek is een voorspellend oftewel (quasi)experiment / actieonderzoek. Als dataverzameling heb ik namelijk vragenlijsten, een kijkwijzer en bestaande toetsen met voor- en nameting gebruikt. 'Dit type onderzoek is gericht op de vraag of een bepaalde behandeling of aanpak effectief is, dat wil zeggen, aantoonbaar tot resultaten leidt.' (Harinck, 2010) Ik wil weten of mijn behandelmethode tot betere resultaten leidt. Hiervoor maak ik gebruik van een experimentele groep (N=3) en een controlegroep (N=3). Achteraf vergelijk ik de

17 Deze toets is te vinden in de bijlagen en heb ik zelf ontworpen aan de hand van de doelwoorden uit de woordenschat lessen.

gegevens van de twee groepen. De behandeling is effectief wanneer mijn experimentele groep meer verbetert op het onderdeel woordenschat dan de controlegroep.

Er zitten in totaal 23 leerlingen in groep 7 op de J.P. Coenschool. Ik heb ervoor gekozen om 3 leerlingen in mijn experimentele groep en 3 leerlingen in de controlegroep te monitoren. Ik heb voor dit aantal gekozen zodat het overzichtelijk blijft.

Daarnaast heb ik een kwantitatief onderzoek. Mijn onderzoek biedt namelijk cijfermatig inzicht en geeft veelal antwoorden op vragen die in termen van hoeveelheid kunnen worden uitgedrukt.

Hoofdstuk 4

Data analyse en resultaten

Binnen dit hoofdstuk vindt een opsomming plaats van resultaten van een observatie (kijkwijzer), de antwoorden op de vragenlijst omtrent onderwijsbehoeften van de leerlingen en de behaalde woordenschatresultaten. De observatieresultaten zijn gebruikt om de woordenschatlessen aan te kunnen laten sluiten op de al bestaande woordenschatlessen in groep 7. Dit omdat ik heb gekeken naar mijn duo en haar leerkrachtgedrag tijdens de taallessen heb overgenomen.

De woordenschatresultaten van de toetsen worden gebruikt als meetinstrument om mogelijke vooruitgang te kunnen constateren en de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

In paragraaf 4.1 zullen de resultaten van de kijkwijzer te zien zijn. In paragraaf 4.2 beschrijf ik de onderwijsbehoeften van de leerlingen uit de experimentele groep aan de hand van de vooropgestelde vragenlijst. In paragraaf 4.3 zijn de resultaten van de leerlingen wat betreft woordenschat van vóór- tijdens- en ná de implementatie van het eigen woordenboek weergegeven in staafdiagrammen en kort toegelicht.

4.1 Resultaat kijkwijzer

Ik heb een kijkwijzer ingevuld zodat ik kon zien hoe mijn duo de taallessen geeft. Na het invullen van de kijkwijzer kon ik mijn lessen beter aansluiten op de manier zoals de taallessen al gegeven werden in de groep. Zo zorgde ik ervoor dat de leerlingen alleen hetzelfde taalonderwijs kregen behalve mijn experimentele groep.

De leerkracht geeft van te voren en tussentijds aan, aan welke doelen er deze taallessen gewerkt worden. Naderhand worden de doelen herhaald en vraagt de leerkracht wat de leerlingen zelf vinden dat ze geleerd hebben.

De leerkracht spreekt rustig en duidelijk, ze heeft aandacht voor de moeilijke woorden en controleert (bij een paar leerlingen) of de leerlingen haar begrijpen.

De leerkracht corrigeert de leerlingen wanneer zij een woord niet goed gebruiken in de zin of uitspreken. Zij herhaalt de zin, maar dan op de goede manier. Ze zegt niet dat de leerlingen het fout uitgesproken heeft.

De instructie is duidelijk en helder. De leerkracht differentieert door sommige leerlingen meer of juist minder te laten maken dan anderen. Zij loopt rond om de leerlingen te helpen. Er is een korte individuele aandacht voor iedereen.

De leerkracht heeft niet nagevraagd of de leerlingen nog vragen hadden over de opdracht voordat ze begonnen. Dit zorgde voor veel vragen tijdens de ronde die de leerkracht liep. De leerkracht moest de les twee keer stilleggen om een aantal opdrachten nogmaals klassikaal uit te leggen.

4.2 Welke onderwijsbehoeften hebben de leerlingen uit de experimentele groep uit groep 7 van de J.P. Coenschool met betrekking tot woordenschat?

Op woensdag 2 maart 2011 heb ik een gesprek met de drie leerlingen uit de experimentele groep gehad. Hierin vroeg ik hun hoe zij de taallessen nu vinden en wat zij graag zouden willen veranderen. De leerlingen hebben antwoord gegeven op deze vragen. De ingevulde vragenlijst is te vinden in de bijlagen¹⁸. Uit de vragenlijst blijkt dat de leerlingen gedeeltelijk begrijpen waar de taallessen precies voor zijn. Zij geven aan dat ze taal krijgen omdat ze goed moeten leren spellen en correct Nederlands leren spreken. Verder geven ze aan dat ze de taallessen leuk vinden, maar dat ze meer willen uitbeelden, filmpjes willen zien en spelletjes willen spelen. Ik haal hieruit dat ze vooral visuele dingen willen hebben.

Aan de hand van de vragenlijst (en het gesprek wat hierbij ontstond) heb ik hieronder de onderwijsbehoeften van de leerlingen in kaart gebracht.

De leerlingen uit de experimentele groep hebben:

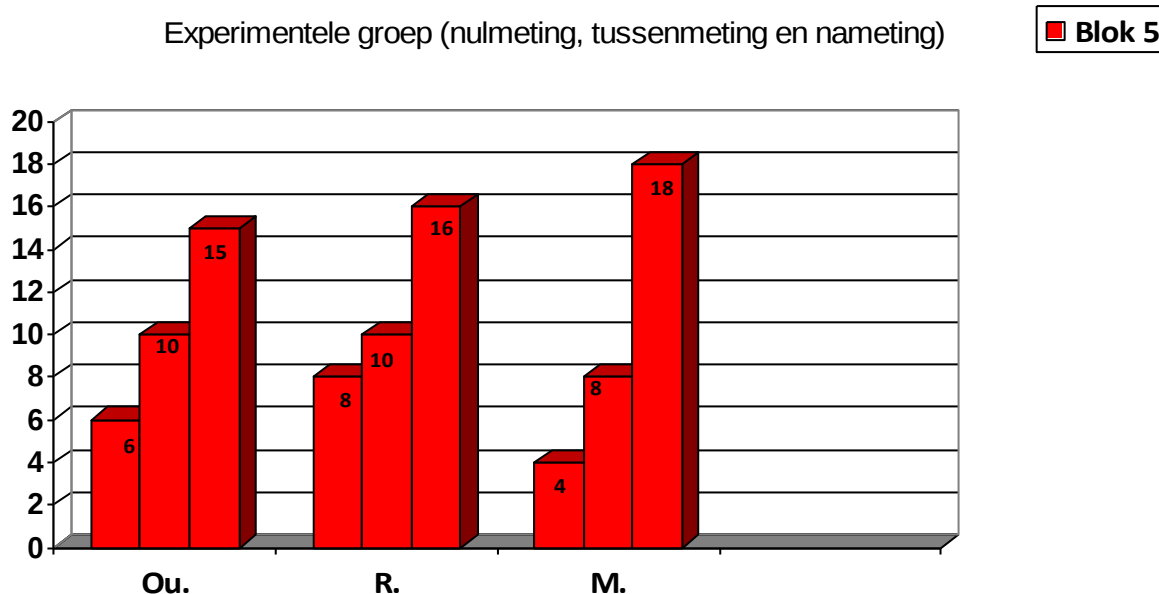
- instructie nodig die afgestemd zijn op het niveau van de leerlingen en waarbij de leerkracht duidelijk aangeeft wat de stappen zijn die de leerlingen moeten ondernemen om tot de betekenis van een woord te komen;
- opdrachten nodig die gericht zijn op het visualiseren van de woorden (bijvoorbeeld uitbeelden);
- materiaal nodig dat de woorden visueel maakt (zoals plaatjes en filmpjes);
- feedback nodig die positief en opbouwend is;

¹⁸ Bijlage 7

- groepsgenoten nodig die stil zijn tijdens de instructie;
- een gemotiveerde leraar nodig die aansluit bij de onderwijsbehoeften omtrent woordenschat en de woorden visueel maakt;
- Toetsen nodig die mondeling afgenomen kunnen worden;
- Een evaluatiemoment die zij zelf kunnen inplannen;

om de gestelde doelen te bereiken.

4.3 De woordenschatresultaten als meetinstrument (kwantitatieve gegevens)

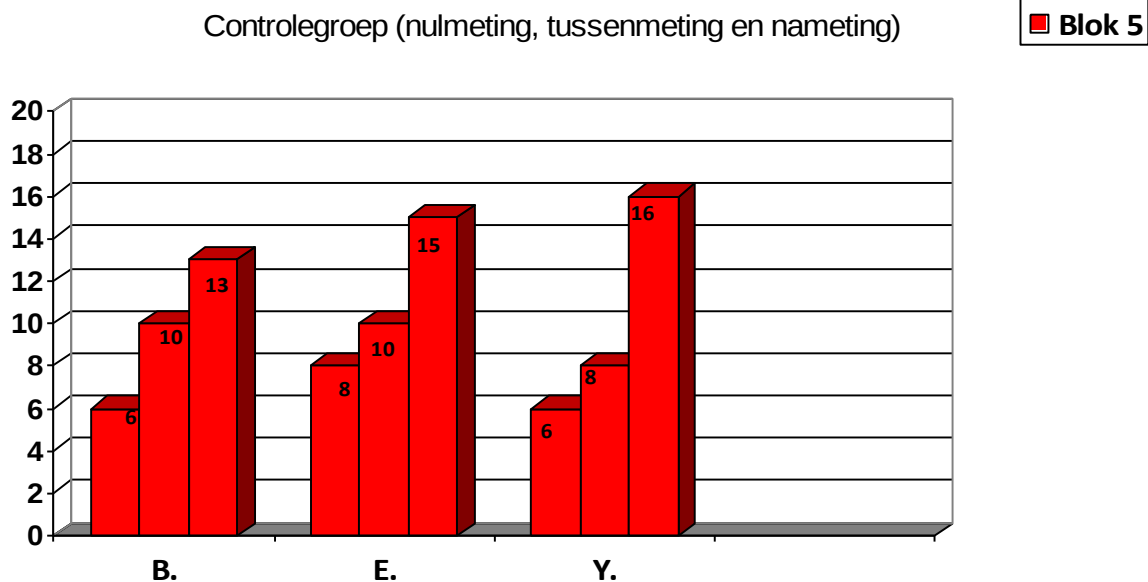
Figuur 1 Resultaten experimentele groep (nulmeting, tussenmeting en nameting)
Taalboek D1, blok 5.

Verticale as: Het aantal woorden in totaal

Horizontale as: De leerlingen uit de experimentele groep

Ou.:	Nulmeting:	6 van de 20 goed
	Tussenmeting:	10 van de 20 goed
	Nameting:	15 van de 20 goed
R.:	Nulmeting:	8 van de 20 goed
	Tussenmeting:	10 van de 20 goed
	Nameting:	16 van de 20 goed
M.:	Nulmeting:	4 van de 20 goed
	Tussenmeting:	8 van de 20 goed

Nameting: 18 van de 20 goed

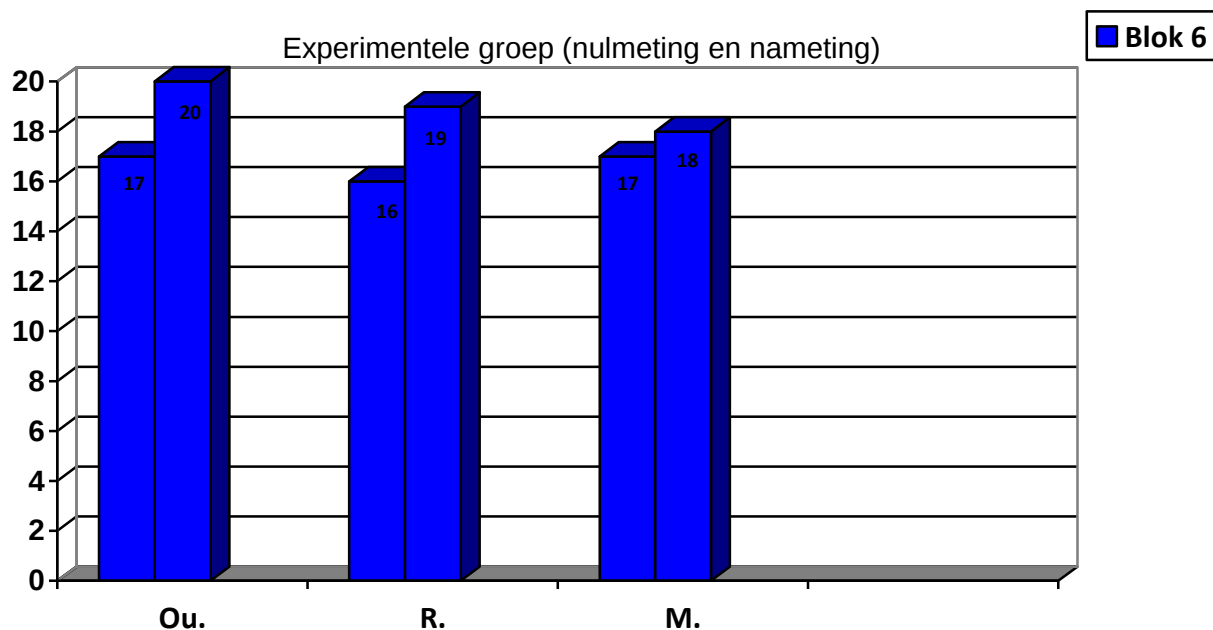

Figuur 2 Resultaten controlegroep (nulmeting, tussenmeting en nameting)
Taalboek D1, blok 5.

Verticale as: Het aantal woorden in totaal

Horizontale as: De leerlingen uit de experimentele groep

B.:	Nulmeting:	6 van de 20 goed
	Tussenmeting:	10 van de 20 goed
	Nameting:	13 van de 20 goed
E.:	Nulmeting:	8 van de 20 goed
	Tussenmeting:	10 van de 20 goed
	Nameting:	15 van de 20 goed
Y.:	Nulmeting:	6 van de 20 goed
	Tussenmeting:	8 van de 20 goed
	Nameting:	16 van de 20 goed

Figuur 3 Resultaten experimentele groep (nulmeting en nameting)

Taalboek D2, blok 6.

Verticale as: Het aantal woorden in totaal

Horizontale as: De leerlingen uit de experimentele groep

Ou.: Nulmeting: 15 van de 20 goed

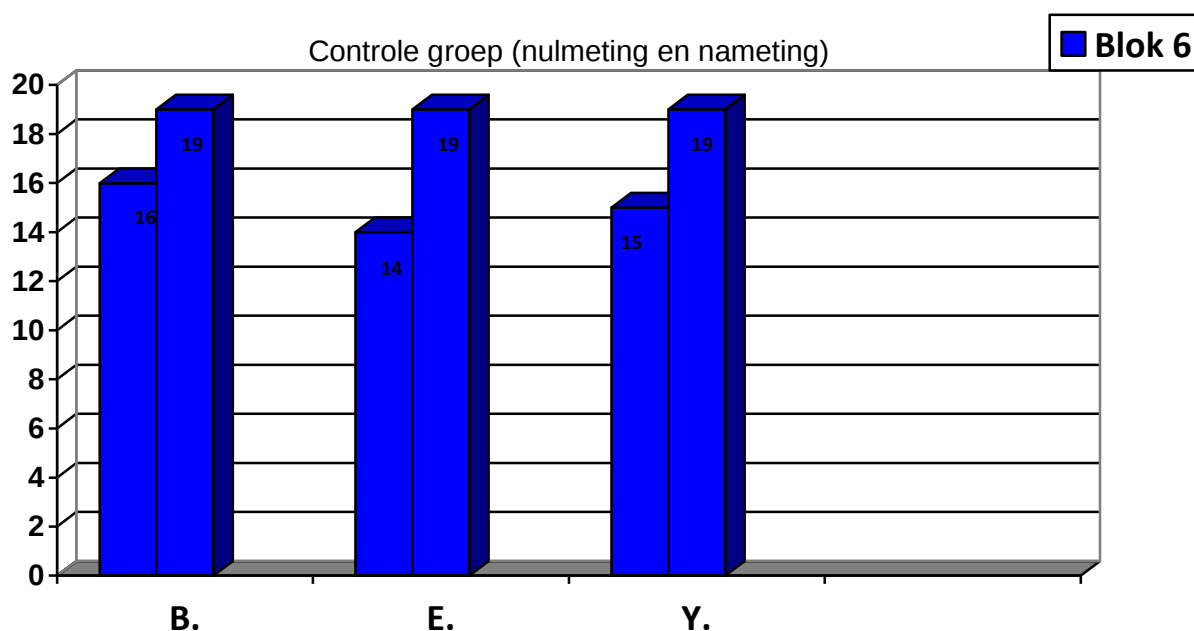
Nameting:

R.: Nulmeting: 12 van de 20 goed

Nameting:

M.: Nulmeting: 15 van de 20 goed

Nameting:

Figuur 4 Resultaten controlegroep (nulmeting en nameting)

Taalboek D2, blok 6.

Verticale as: Het aantal woorden in totaal

Horizontale as: De leerlingen uit de experimentele groep

B.: Nulmeting: 16 van de 20 goed

Nameting: 19 van de 20 goed

E.: Nulmeting: 14 van de 20 goed

Nameting: 19 van de 20 goed

Y.: Nulmeting: 15 van de 20 goed

Nameting: 19 van de 20 goed

Hoofdstuk 5

De conclusie

“Het doel van dit onderzoek is de taalvaardigheid van de allochtone leerlingen uit de experimentele groep uit groep 7 van de J.P. Coenschool te verhogen. Het gaat vooral om de woordenschat. De woorden die hierbij gebruikt zijn komen uit de methode ‘Zin in Taal’ blok 5 uit boek D1 en blok 6 uit boek D2.”

“Het doel in het onderzoek is de woordenschatlessen uit de methode 'Zin in Taal' blok 5 en 6 betekenisvoller maken door bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven, de woorden visueel te maken door een afbeelding eraan te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. Hiermee wil ik de passieve en actieve woordenschat van de experimentele groep verhogen met 10% ten opzichte van de nulmeting.”

De waargenomen verandering in prestaties, omtrent taal, na implementatie van mijn eigen lessen in de onderwijspraktijk.

Om te kunnen bepalen of de resultaten van de leerlingen daadwerkelijk vooruit zijn gegaan, na de implementatie van mijn eigen lessen in de praktijk, zijn de methodegebonden woordenschattoetsresultaten van taal bijgehouden in het leerlingvolgsysteem.

Om de één á twee weken, dit hing af van de tijd die ik voor een blok had, is er een toets afgenomen om de vooruitgang van de leerlingen te meten. Ik heb ervoor gekozen om mijn eigen aanpak gedurende 8 schoolweken aan te bieden in de klas. Om te kunnen bepalen of de prestaties van de leerlingen vooruit zijn gegaan zijn de resultaten van de desbetreffende leerlingen voor-, tijdens- en na afloop van het implementeren van mijn eigen aanpak in het leerlingvolgsysteem bijgehouden.

In figuur 1¹⁹ zijn de resultaten van de woordenschattoetsen van blok 5 boek D1 (voor, tussentijds, en na implementatie) van de experimentele groep weergegeven.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van Ou. af te lezen. Haar woordenschatkennis is met 8 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had Ou. 6 van de 20 woorden goed. Dit is 40% van het totaal.

Tijdens de nameting had Ou. 15 woorden van de 20 goed. Dit is 75% van het totaal.

Bij Ou. is dus stijging van 45 % vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van R. af te lezen. Zijn woordenschatkennis is met 9 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had R. 8 van de 20 woorden goed. Dit is 40% van het totaal.

Tijdens de nameting had R. 16 woorden van de 20 goed. Dit is 80% van het totaal.

Bij R. is dus stijging van 40 % vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van M. af te lezen. Haar woordenschatkennis is met 14 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had M. 4 van de 20 woorden goed. Dit is 20% van het totaal.

Tijdens de nameting had M. 18 woorden van de 20 goed. Dit is 90% van het totaal.

Bij M. is dus stijging van 70 % vastgesteld.

In figuur 2²⁰ zijn de resultaten van de woordenschattoetsen van blok 5 boek D1 (voor, tussentijds, en na implementatie) van de controle groep weergegeven.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van B. af te lezen. Zijn woordenschatkennis is met 7 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had B. 6 van de 20 woorden goed. Dit is 30% van het totaal.

Tijdens de nameting had R. 13 woorden van de 20 goed. Dit is 65% van het totaal.

Bij B. is dus stijging van 35 % vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van E. af te lezen. Haar woordenschatkennis is met 7 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had E. 8 van de 20 woorden goed. Dit is 40% van het totaal.

Tijdens de nameting had E. 15 woorden van de 20 goed. Dit is 75% van het totaal.

19 Bladzijde 31

20 Bladzijde 32

Bij E. is dus stijging van 35 % vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van Y. af te lezen. Zijn woordenschatkennis is met 10 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had Y. 6 van de 20 woorden goed. Dit is 30% van het totaal.

Tijdens de nameting had Y. 16 woorden van de 20 goed. Dit is 80% van het totaal.

Bij E. is dus stijging van 50 % vastgesteld.

In figuur 3²¹ zijn de resultaten van de woordenschattoetsen van blok 6 boek D2 (voor, tussentijds, en na implementatie) van de experimentele groep weergegeven.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van Ou. af te lezen. Haar woordenschatkennis is met 3 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had Ou. 17 van de 20 woorden goed. Dit is 85% van het totaal.

Tijdens de nameting had Ou. 20 woorden van de 20 goed. Dit is 100% van het totaal.

Bij Ou. is dus stijging van 25 % vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van R. af te lezen. Zijn woordenschatkennis is met 3 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had R. 16 van de 20 woorden goed. Dit is 80% van het totaal.

Tijdens de nameting had R. 19 woorden van de 20 goed. Dit is 95% van het totaal.

Bij R. is dus stijging van 15 % vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van M. af te lezen. Haar woordenschatkennis is met 1 woorden gestegen.

Tijdens de nulmeting had M. 17 van de 20 woorden goed. Dit is 85% van het totaal.

Tijdens de nameting had M. 18 woorden van de 20 goed. Dit is 90% van het totaal.

Bij M. is dus stijging van 5 % vastgesteld.

In figuur 4²² zijn de resultaten van de woordenschattoetsen van blok 6 boek D2 (voor, tussentijds, en na implementatie) van de controle groep weergegeven.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van B. af te lezen. Zijn woordenschatkennis is met 3 woorden gestegen.

21 Bladzijde 33

22 Bladzijde 34

Tijdens de nulmeting had B. 16 van de 20 woorden goed. Dit is 80% van het totaal.
Tijdens de nameting had R. 19 woorden van de 20 goed. Dit is 95% van het totaal.
Bij B. is dus stijging van 15% vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van E. af te lezen. Haar woordenschatkennis is met 5 woorden gestegen.
Tijdens de nulmeting had E. 14 van de 20 woorden goed. Dit is 70% van het totaal.
Tijdens de nameting had E. 19 woorden van de 20 goed. Dit is 95% van het totaal.
Bij E. is dus stijging van 25% vastgesteld.

Uit dit figuur valt een stijging in woordenschatkennis van Y. af te lezen. Zijn woordenschatkennis is met 4 woorden gestegen.
Tijdens de nulmeting had Y. 15 van de 20 woorden goed. Dit is 75% van het totaal.
Tijdens de nameting had Y. 19 woorden van de 20 goed. Dit is 95% van het totaal.
Bij E. is dus stijging van 20% vastgesteld.

Experimentele groep:

De scores van Ou. zijn gemiddeld gestegen met 35%

De scores van R. zijn gemiddeld gestegen met 27,5%

De scores van M. zijn gemiddeld gestegen met 37,5%

De experimentele groep is gemiddeld met 33,33% gestegen.

Controle groep:

De scores van B. zijn gemiddeld gestegen met 22,5%

De scores van E. zijn gemiddeld gestegen met 30%

De scores van Y. zijn gemiddeld gestegen met 35%

De controle groep is gemiddeld met 29,16% gestegen.

Uit bovenstaande gegevens valt te concluderen dat de leerlingen van de experimentele groep na implementatie van mijn eigen aanpak (herhalen eigen aanpak) in de taallessen een vooruitgang van 33,33% hebben geboekt en de controle groep een vooruitgang van 29.16% op de afgenomen woordenschattoetsen in een tijdsbestek van 8 schoolweken. Kort samengevat is de experimentele groep met gemiddeld 4.17% meer gestegen dan de controle groep.

Uit bovenstaande gegevens valt te concluderen dat de leerlingen van groep 7 na implementatie van mijn eigen aanpak in de woordenschatlessen vooruitgang hebben geboekt op de woordenschattoetsen in een tijdsbestek van 8 schoolweken.

Het doel in het onderzoek is de woordenschatlessen uit de methode 'Zin in Taal' blok 5 en 6 betekenisvoller maken door bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven, de woorden visueel te maken door een afbeelding eraan te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. Hiermee wil ik de passieve en actieve woordenschat van de experimentele groep verhogen met 10% ten opzichte van de nulmeting.

Mijn doelstelling in het onderzoek is behaald aangezien de leerlingen uit de experimentele groep van groep 7 van de J.P. Coenschool in hun woordenschat vooruit gegaan met 33,33% ten opzichte van de nulmeting 8 schoolweken geleden.

Mijn vraagstelling was: Hoe kan ik met lessen van de methode 'Zin in Taal' de woordenschat van de allochtone leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool verhogen met als doel de taalvaardigheid te verbeteren?

In de Kwaliteitsagenda PO 'Scholen voor Morgen' ligt de focus op de verbetering van de taal- en rekenprestaties van alle leerlingen in het primair onderwijs. Van zowel 'zwakke' kinderen, kinderen in een achterstandpositie, de meer gemiddelde kinderen, als excellerende kinderen. Geraadpleegd op 16 mei 2011, van http://leerlingzorgpo.kennisnet.nl/kwaliteitsagenda_po.

In mijn onderzoek heb ik gewerkt met de zogenaamde 'zwakke' leerlingen. Deze leerlingen hebben een taalachterstand, omdat vele van hun NT2 leerlingen zijn. Uit mijn onderzoek is gebleken dat, door middel van een aanpak als het blijven bij de belevingswereld van de leerlingen door gebruik te maken van een eigen woordenboek met afbeeldingen, de woordenschat van de leerlingen verhoogd.

Dit betekent, in de praktijk, voor de leerlingen dat zij met een betere woordenschat de teksten die zij te lezen krijgen beter zullen begrijpen. Ik denk hierbij aan teksten bij de zaakvakken, maar ook bij rekenen, zoals in mijn inleiding beschreven staat. Wanneer de leerlingen de teksten beter begrijpen zullen zij de opdrachten beter begrijpen en

uiteindelijk de toetsen beter maken. Op de langere termijn zouden de leerlingen betere resultaten behalen en krijgt de school een betere beoordeling van de inspectie.

Daarnaast heb ik op korte termijn opgemerkt dat de betrokkenheid en het enthousiasme van de leerlingen is toegenomen. Ik heb hier geen onderzoek naar gedaan, maar het wil toch benoemen omdat het zo opvallend was. Tijdens de verlengde instructie bleken de leerlingen meer betrokken door aan te sluiten op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Dit was te merken tijdens de reflectie achteraf en de verwerkingen van de instructie die sneller afkwamen, maar ook tijdens de verlengde instructie deden de leerlingen enthousiast mee en stelden veel vragen.

Aan de hand van de bovenstaande resultaten verwerp ik mijn eerder gestelde hypothese. Mijn hypothese was als volgt:

Indien de leerlingen uit de experimentele groep van groep 7 van OBS de J.P. Coenschool op een concrete manier woordenschatlessen van de methode 'Zin in Taal' aangeboden krijgen, zullen de toetsresultaten tenminste 10% hoger liggen dan die van de controlegroep. Ik pak dit aan met behulp van lessen die bij de beleavingswereld blijven, afbeeldingen die gekoppeld worden aan woorden en het maken van een eigen woordenboek.

Indien de toetsresultaten van de leerlingen uit de experimentele groep tenminste 10% of hoger zijn dan de toetsresultaten van de controlegroep, neem ik de hypothese aan en blijkt dat mijn aanpak kan bijdragen aan groei van de woordenschatontwikkeling.

Indien de toetsresultaten van de leerlingen uit de experimentele groep minder dan 10% gestegen zijn, of minder is dan de controlegroep, verwerp ik deze hypothese.

De experimentele groep is minder dan 10% gestegen ten opzichte van de nulmeting, dan de controlegroep. Vandaar dat ik mijn hypothese verwerp.

Hoofdstuk 6

De discussie en reflectie

In de conclusie wordt gesproken over een gemiddelde stijging van de woordenschat van 33,33% van de experimentele groep ten opzichte van de nulmeting. De leerlingen van groep 7 van de J.P. Coenschool hebben na implementatie van mijn eigen lessen in de woordenschatlessen voorruitgang geboekt op de afgenomen woordenschattoetsen in een tijdsbestek van 8 schoolweken. Of hieruit valt te concluderen dat mijn aanpak ook daadwerkelijk van invloed is geweest op de taalprestaties wordt in dit hoofdstuk ter discussie gesteld.

1. Tijd

Voor het onderzoek zijn er 8 schoolweken uitgetrokken. Het taalonderwijs is gedurende 8 schoolweken aangepast op de belevingswereld van de leerlingen door middel van de woorden visueel te maken door afbeeldingen eraan te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. Of je binnen deze tijdsperiode een valide onderzoek kan opzetten valt te betwifelen.

In het kader van validiteit is het noodzakelijk de resultaten te blijven monitoren. Het aansluiten op de belevingswereld van de leerlingen binnen enkel twee taaleenheden (blok 5 en blok 6) valt te bezien als twijfelachtig.

2. Steekproef

Er is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van een steekproef van drie leerlingen uit groep 7 (N=3) De resultaten zouden meer gevalideerd zijn wanneer er meerdere klassen betrokken zouden zijn geweest bij het onderzoek.

3. Toetsmateriaal

Het toetsmateriaal, wat gebruikt is voor dit onderzoek, is verschillend geweest. De eerste toets die afgenomen is bij de experimentele groep (N=3) en controle groep (N=3) is gemaakt door mijzelf. Ik heb de woorden uit blok 5 hiervoor wel gebruikt, maar heb niet de

toets van de methode gebruikt. Bij deze toets werd er geen gebruik gemaakt van een context. De leerlingen kregen een woord te zien. Ze konden kiezen er drie verschillende antwoorden. Bij de tweede toets is er wel gebruik gemaakt van de context. Bij deze toets stonden de woorden die de leerlingen moesten kennen in een zin. Ook hier konden de leerlingen uit drie verschillende antwoorden kiezen. De tweede toets is tijdens de nulmeting beter gemaakt dan de eerste toets. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat de leerlingen de betekenis van de woorden uit de context konden halen.

4. Vervolgonderzoek

Ik heb kunnen concluderen dat de woordenschatresultaten van de experimentele groep in groep 7 na implementatie van mijn eigen aanpak gedurende 8 schoolweken omhoog zijn gegaan. Acht weken is een relatief korte tijd om vooruitgang in te kunnen boeken. Ik kan echter wel veronderstellen dat, gezien er na 8 schoolweken al sprake is van een duidelijke vooruitgang in resultaten, deze aanpak heeft gewerkt. Als het begrip 'aanpassen op de belevingswereld van de leerlingen' in de visie van de school wordt opgenomen en breed wordt doorgevoerd, dan zou dit waarschijnlijk tot nog betere resultaten kunnen leiden. Dit zou in vervolgonderzoek kunnen worden onderzocht waarin meerdere groepen (meerdere leerjaren) gedurende één schooljaar (38 schoolwerken) gevolgd worden.

5. Stijging controlegroep

Uit het onderzoek blijkt dat de controlegroep ook gestegen is in zijn woordenschatkennis. Naar mijn idee komt dit doordat er gedurende het onderzoek meer aandacht is besteed aan het woordenschatonderwijs.

6. Reflectie op mijn onderzoek

Ik heb tijdens het maken van dit onderzoek een heel leerproces doorgemaakt. Ik heb mijn onderzoek gericht op het verhogen van de woordenschat in groep 7. Ik werk op een school met veel NT2 leerlingen. Ik wilde zelf meer te weten komen over hoe ik deze leerlingen kan ondersteunen in hun ontwikkeling met betrekking tot woordenschat. Naar mijn idee heb ik na dit onderzoek te kennis die je nodig hebt als leerkracht om een goede woordenschatles te geven.

Het onderzoek is voor mij zeer leerzaam geweest. Ik merk tijdens het geven van taal- en woordenschatlessen dat ik mijn manier van lesgeven beter kan onderbouwen naar aanleiding van de gelezen vakliteratuur. Ik heb geleerd hoe ik mijn instructie kan aanpassen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. De literatuur die ik bestudeerd heb, heeft mij veel kennis gegeven over woordenschatonderwijs en het belang hiervan.

Tijdens het maken van het onderzoek heb ik geleerd om kritisch te zijn op mijn eigen handelen. Dit komt mede door mijn begeleider A. Müller en mijn critical friends M. Groen en I. de Wit. Zij hebben mij de begeleiding en feedback gegeven die ik nodig had om mijn onderzoek kritisch te bekijken. Ik stond open voor hun feedback en heb mijn eigen handelen tijdens het onderzoek aangepast om zo een goed meesterstuk te schrijven.

Omdat ik naast mijn studie ook drie dagen in de week werk, heb ik mijn onderzoek niet kunnen uitvoeren zoals ik dat zelf wilde. Ik heb in totaal acht schoolweken aan mijn onderzoek kunnen werken. Dit was voor mij, maar ook voor de leerlingen, net iets te kort. Ik had graag nog een aantal weken verder willen onderzoeken.

Onder het kopje 'vervolgonderzoek' staat beschreven dat als het begrip 'aanpassen op de belevingswereld van de leerlingen' in de visie van de school wordt opgenomen en breed wordt doorgevoerd, dit waarschijnlijk tot nog betere resultaten zou kunnen leiden. Ik ga proberen dit volgend schooljaar in het schoolontwikkelingsplan te laten opnemen en hier de leiding in nemen.

Samenvatting afstudeeronderzoek

Met dit onderzoek heb ik onderzocht of de woordenschatresultaten omhoog gaan wanneer ik de lessen zou laten aansluiten op de belevingswereld van de leerlingen. Dit heb ik gedaan door de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken en plaatjes aan de nieuw aangeleerde woorden te koppelen. De woorden die gebruikt zijn in dit onderzoek kwamen uit de methode 'Zin in Taal' (Berg van den, M., & Hereijgens, C. 2000).

Ik heb een onderzoeksvraag opgesteld zodat ik kon onderzoeken of het aansluiting op de belevingswereld van de leerlingen positieve bijdrage kan leveren aan het woordenschatonderwijs. Mijn onderzoeksvraag was als volgt:

Hoe kan ik met lessen van de methode 'Zin in Taal' de woordenschat van de allochtone leerlingen uit groep 7 van de J.P. Coenschool verhogen met als doel de taalvaardigheid te verbeteren?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik een experimentele groep (N=3) en controlegroep (N=3) samengesteld. Deze twee groepen komen beiden uit groep 7 van de J.P. Coenschool.

Voordat ik met het onderzoek kon beginnen heb ik eerst literatuur over het woordenschatonderwijs bestudeerd. Zo wilde ik bijvoorbeeld eerst onderzoeken wat passieve en actieve woordenschat is en wat er al vanuit de literatuur bekend is omtrent het verhogen van de woordenschat.

Daarnaast heb ik mij verdiept in de onderwijsbehoeften van de leerlingen, de werkwijze van mijn duoleerkracht en de werkwijze van de taalmethode 'Zin in Taal'. Hierdoor wist ik hoe ik mijn lessen het beste kon vormgeven.

Ik ben begonnen met een nulmeting af te nemen bij de experimentele groep en de controlegroep om te weten waar de leerlingen momenteel zitten. Ik kon met mijn lessen hierop inspelen en daarnaast de nameting (na het onderzoek) naast de nulmeting leggen om zo te zien wat de groei van de leerlingen was. Bij de vergelijking van de toetsresultaten bleek dat de leerlingen uit de experimentele groep een grotere groei hebben gemaakt dan de leerlingen uit de controlegroep.

Dankwoord

Graag wil ik de directie en mijn duo J. van S. van OBS J.P. Coenschool bedanken voor de mogelijkheid die ik heb gekregen om mijn afstudeeronderzoek op deze basisschool uit te voeren. Ik wil de zes leerlingen uit mijn klas bedanken voor hun bijdrage aan het onderzoek en hun inzet tijdens de taallessen.

Ik wil Drs. A. Müller bedanken voor de begeleiding vanuit Fontys en ondersteuning bij het schrijven van mijn onderzoek. Ik wil mijn critical friends bedanken voor de feedback tijdens de bijeenkomsten en andere momenten wanneer dit nodig was.

In het bijzonder wil ik mijn studiegenoot I. de Wit bedanken. Ik heb met haar veel uitgewisseld omdat wij beiden ons onderzoek op woordenschat ontwikkeling hebben gericht.

Nawoord

Ik heb na mijn onderzoek sterk de indruk dat het aanspreken op de belevingswereld van de leerlingen, de woorden visueel te maken door afbeeldingen eraan te koppelen en de leerlingen een eigen woordenboek te laten maken een zeer waardevolle bijdrage levert aan de kwaliteit van het woordenschatonderwijs.

Na aanleiding van mijn onderzoek zou ik scholen daarom willen aanraden om allochtone leerlingen (nog) gelijk(er) te behandelen door in het onderwijs rekening te houden met de ongelijkheid, en de daarbij horende verschillende onderwijsbehoeften, van leerlingen.

Mijanou Selen

2171577

Literatuurlijst

Beek van der, A. & Bronkhors, J. (2009) Leerlingen maken nu hun eigen (afgeschermd) online woordenboek. *Taal lezen primair*, 2, 3-4.

Berg van den, M., & Hereijgens, C. (2000) *Methode Zin in Taal*. Tilburg: Zwijssen

Carver, R. (1994). Percentage of unknown vocabulary words in text as a function of the relative difficulty of the text: Implications for instruction. *Journal of Reading Behavior*, 26 (4), 413-437.

Eerde v. D., Hacquebord H., Hajer M., Pulles M., Raymakers C. (2006) Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Platform Taalgericht Vakonderwijs, Enschede

Emmelot, Y., Schooten van, E., Timman, Y., Verhallen, M., & Verhallen. S., (2001) Nieuwe kansen voor taalonderwijs aan anderstaligen [Elektronische versie]. WRR nieuwe kansen voor het taalonderwijs.

GGD Gooi & Vechtstreek, Afdeling Jeugdgezondheidszorg, sector Logopedie (2004) *Spraak- en taalontwikkeling*, Bussum

Harinck, Basisprincipes praktijkonderzoek (2010), Apeldoorn: Maklu

Janssen-Vos, F. (2006). Basisontwikkeling in de onderbouw. *ontwikkelingsgericht onderwijs*. Assen: Van Gorcum.

Kienstra, M. (2003). Woordenschatontwikkeling. *Werkwijzen voor groep 1-4 van de basisschool*. Nijmegen : Expertisecentrum Nederlands.

Kuiken, F. & Vermeer, A. (2005). Nederlands als tweede taal; in het basisonderwijs . Utrecht: ThiemeMeulenhoff.

Nair, S. (2008). Immigratie uitgelegd aan mijn dochter. Amsterdam: Atlas

Drs. Müller. A., (2010)

Pompert, B. (2008). Thema's en taal. *ontwikkelingsgericht onderwijs in de bovenbouw*. Assen: Van Gorcum.

Van Eerde, D., Hacquebord, H., Hajer, M., Pulles, M. & Raymakers, C. (2006) Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Platform Taalgericht Vakonderwijs, Enschede

Van den Nulft, D. & Verhallen, M. (2001) *Met Woorden in de weer*. Bussum: Coutinho.

Ven van de, H. (2010). Haal jij genoeg uit je woordenschatles? *Nu in de klas, 1, 2*

<http://www.encyclo.nl/zoek.php?woord=actieve+woordenschat>

<http://www.taalinbeeld.nl>

<http://www.k12reader.com/effective-strategies-for-teaching-vocabulary/>

http://taalinbeeld.blogspot.com/2009_02_01_archive.html

http://leerlingzorgpo.kennisnet.nl/kwaliteitsagenda_po

Bijlagen

Bijlage 1

Hoe werkt de methode 'Zin in Taal'?

De J.P. Coenschool maakt gebruik van de taalmethode 'Zin in Taal'.

'Zin in Taal' is bedoeld voor taalonderwijs in de groepen 4 t/m 8. De Methode bestaat uit verschillende eenheden. Elke eenheid bestaat uit vijftien lessen van veertig minuten die allemaal over een thema gaan. Als een leerkracht vijf taallessen per week geeft, duurt een eenheid drie schoolweken.

'Zin in Taal' bestaat uit vijf leerlijnen:

- spreken en luisteren;
- woordenschat;
- woordbouw;
- zinsbouw;
- schrijven.

Iedere groep heeft 2 boeken. In elke boek komen 5 eenheden voor. Je werkt dus 10 eenheden af per jaar. Elke eenheid heeft een eigen thema.

De leerlijnen worden in een vaste volgorde aangeboden en de lesopbouw is de hele methode door het zelfde waardoor hij makkelijk gebruikt kan worden in combinatiegroepen.

Hieronder staat in het kort de opbouw van elke leerlijn zoals beschreven in JSW (1996):

Spreken en luisteren

In de eerste les spreken/luisteren van elke eenheid luisteren de leerlingen naar een cd waarop uitspraken van leerlingen zijn opgenomen. Zo wordt het thema van de eenheid en de vaardigheid die in de eenheid wordt aangeleerd geïntroduceerd.

In de tweede les verdiepen de leerlingen die vaardigheid aan de hand van een dialoog uit een kinderboek.

In de derde les leren de leerlingen de vaardigheid van de eenheid toepassen en integreren. Ze doen dit naar aanleiding van informatie over kinderleven en kindercultuur.

Woordenschat

In de leerlijn woordenschat wordt systematisch aandacht besteed aan de uitbreiding van woordenschat en aan het ontwikkelen van hun vaardigheid om zelfstandig de betekenis van woorden te leren.

Per eenheid zijn er drie woordenschatlessen en een kopieerblad voor een extra woordenschatles. Per leerjaar worden 800 a 900 woorden gericht aangeleerd.

In het Taalmaatje (een extra boek met oefenstof voor de zwakkere en betere leerling) zitten per eenheid vijf extra lessen. Deze vijf lessen worden parallel aan de basisstof behandeld.

Woordbouw

In deze lessen leren leerlingen woorden te begrijpen en ze efficiënt te gebruiken. Ze moeten hiervoor leren hoe woorden in elkaar zitten en waarom, en hoe ze van vorm kunnen veranderen. Allerlei verschijnselen op het gebied van woordvorm en woordstructuur komen aan bod, evenals onderdelen van grammatica. Het accent in deze leerlijn ligt op de relatie tussen de betekenis en de vorm van het woord. Het Taalmaatje bevat hulplessen en verdiepingslessen.

Zinsbouw

In de leerlijn zinsbouw staan de leerlingen stil bij de functie van een zin. Het zinsbouw onderwijs ondersteunt het leren schrijven. Ook grammatica komt aan bod. Verschillende lessen in ontleden zijn ook in het Taalmaatje opgenomen.

Schrijven

De leerlingen leren verschillende soorten teksten schrijven. Ze oefenen hiervoor met de verschillende processen die tot een goed product kunnen leiden. Ze leren zich te verdiepen in overeenkomsten en verschillen tussen mondelinge en schriftelijke vormen van communicatie en ze leren rekening te houden met de structuur van teksten. Tot slot leren ze met stijffiguren en andere technieken hun teksten te verfraaien.

Het mag hierbij volgens de methode nooit om snelheid of om spelling draaien. Er mag door de leerkracht geen waardeoordeel aan verbonden worden.

Per leerlijn worden de leerdoelen duidelijk zichtbaar gemaakt. Deze sluiten aan bij de Nederlandse kerndoelen.

In 'Zin in Taal' wordt onderscheid gemaakt tussen evaluatie op korte, middellange en lange termijn. Er wordt op verschillende momenten en op verschillende manieren hulp geboden voor evaluatie.

Evaluatie op korte termijn

Alle lessen worden afgesloten met tien minuten reflectie, waarin de opdrachten met de leerlingen worden besproken. Op grond hiervan kan bepaald worden of de stof door de leerlingen ook daadwerkelijk is begrepen. Ook komt in deze reflectie naar voren hoe de leerlingen de les vonden.

Het nakijken van de opdrachten in het schrift, in het werkboek en van de kopieerbladen geeft nog meer informatie over de voortgang van de leerlingen.

Evaluatie op middellange termijn: methodegebonden toetsen

Voor de leerlijn woordenschat en woordbouw zijn controletaken ontwikkeld. Er zijn tien controletaken voor woordenschat, een bij elke eenheid. Voor woordbouw zijn drie controletaken ontwikkeld. De eerste wordt afgenomen na eenheid 3, de tweede na eenheid 6 en de derde na eenheid 9. Aan de hand van deze taken is te controleren of de stof die in voorafgaande weken aan de orde is geweest ook inderdaad beheerst wordt.

Voor zinsbouw wordt er gebruik gemaakt van observatietaken. Deze worden afgenomen na eenheid 4 en eenheid 8. Ze geven een overzicht van de ontwikkelingen van de leerlingen bij de leerlijn zinsbouw.

Voor de leerlijnen spreken/luisteren en schrijven zijn observatieformulieren ontwikkeld, waarmee de resultaten van de leerlingen bijgehouden kunnen worden.

Evaluatie op lange termijn

Een of tweemaal per jaar worden er toetsen afgenomen van het CITO-leerlingvolgsysteem, namelijk de toetsen: luisteren, taalschaal en woordenschattoets.

Aangezien wij binnen ons tijdsbestek maar beschikken over de resultaten van één meting kunnen wij op basis hiervan geen vergelijking maken.

Bijlage 2

Lessen woordenschat blok 5

In deze eenheid wordt de betekenis behandeld van woorden die te maken hebben met het thema 'fantasieverhalen' en algemene woorden in de les. Er wordt dit thema ook aandacht besteed aan de strategie *analyseren*. De leerlingen leren de betekenis van de woorden af te leiden door ze uit elkaar te halen. Ook wordt er aandacht besteed aan *homoniemen*.

Les 1 Blok 5	
Doel van de les:	Woordbetekenissen: De leerlingen breiden hun woordenschat uit met woorden die te maken hebben met het thema 'fantasieverhalen' en algemene woorden.
Doelwoorden:	De assistente, de buis (tv), de fantast, halfjaarlijks, handenwringend, horen en zien vergaat me, het hulpmiddel, levendig, de nachtmerrie, nerveus, het onderspit delven, onverstoorbaar, rozengeur en maneschijn, het spoedgeval, te lijf gaan, uitbrengen (zeggen), uitlopen, de verklaring, weten hoe laat het is, zich verontschuldigen en zonder pardon.
Uitleg:	De les wordt gegeven aan de hand van de methode. De leerlingen die niet in de experimentele groep zitten gaan daarna aan de slag met de opdrachten. De leerlingen die wel in de experimentele groep zitten gaan samen met mij naar de instructietafel. Daar bespreken we de woorden door ze te linken aan hun belevingswereld. De leerlingen krijgen een schrift waarin ze de doelwoorden van deze les opschrijven. Ze schrijven na alles nogmaals besproken te hebben de betekenis van de woorden in hun eigen woorden op. De leerlingen maken naast de betekenis een tekening. We bespreken dan kort wat iedereen heeft opgeschreven. De leerlingen uit de experimentele groep maken daarna de opdrachten die ik voor hun uit het boek/werkboek heb uitgekozen. Zij maken niet alles, omdat ze al extra les gekregen hebben. We sluiten de les met de hele klas af door middel van een reflectie op de inhoud van de les en het gedrag van de leerlingen.
Benodigdheden:	Taalboek D1, kopieerblad 52, schrift <i>Experimentele groep</i> : eigen woordenboek/schrift, computer

Les 2 Blok 5	
Doel van de les:	Strategie: De leerlingen leren de betekenis van woorden af te leiden door ze uit elkaar te halen in een woord en een voor- of achtervoegsel. Woordbetekenissen: De leerlingen breiden hun woordenschat uit met woorden die te maken hebben met het thema 'fantasieverhalen' en algemene woorden.
Doelwoorden:	Het achtervoegsel, behulpzaam, de beterschat, deugdzaam, de heraut, de herberg, hergebruiken, herkauwen, herlezen, de hermelijn, koortsachtig, de nalatenschap, onaangenaam, de onmens, regenachtig, schaapachtig, sprookjesachtig, tot in lengte van dagen, volgzzaam, het voorvoegsel, de woesteling, zorgzaam, de zwakkeling.
Uitleg:	De les wordt gegeven aan de hand van de methode. De leerlingen die niet in de experimentele groep zitten gaan daarna aan de slag met de opdrachten. De leerlingen die wel in de experimentele groep zitten gaan samen met mij naar de instructietafel. Daar bespreken we de woorden door ze te linken aan hun belevingswereld. De leerlingen krijgen een schrift waarin ze de doelwoorden van deze les opschrijven. Ze schrijven na alles nogmaals besproken te hebben de betekenis van de woorden in hun eigen woorden op. De leerlingen maken naast de betekenis een tekening. We bespreken dan kort wat iedereen heeft opgeschreven. De leerlingen uit de experimentele groep maken daarna de opdrachten die ik voor hun uit het boek/werkboek heb uitgekozen. Zij maken niet alles, omdat ze al extra les gekregen hebben. We sluiten de les met de hele klas af door middel van een reflectie op de inhoud van de les en het gedrag van de leerlingen.
Benodigheden:	Taalboek D1, werkboek taal D <i>Experimentele groep:</i> eigen woordenboekschrijft, computer

Les 3 Blok 5	
Doel van de les:	Relaties tussen woorden: De leerlingen leren omgaan met verschillende betekenissen van een woord. Woordbetekenissen: De leerlingen breiden hun woordenschat uit met woorden die te maken hebben met het thema 'fantasier verhalen' en algemene woorden.
Doelwoorden:	De acteur, de bloesem, daarboven (bovendien), dierbaar, druppelen, fors, de gedaante, de lieveling, midzomer, mijn waarde, de neiging, nerveus, de nood (muziek), ontwaken, het ooglid, de repetitie, de slaap (hoofd), het spinrag, de sterveling, uit zijn doppen kijken, vergezellen, de waaghals, de werklieden.
Uitleg:	De les wordt gegeven aan de hand van de methode. De leerlingen die niet in de experimentele groep zitten gaan daarna aan de slag met de opdrachten. De leerlingen die wel in de experimentele groep zitten gaan samen met mij naar de instructietafel. Daar bespreken we de woorden door ze te linken aan hun belevingswereld. De leerlingen krijgen een schrift waarin ze de doelwoorden van deze les opschrijven. Ze schrijven na alles nogmaals besproken te hebben de betekenis van de woorden in hun eigen woorden op. De leerlingen maken naast de betekenis een tekening. We bespreken dan kort wat iedereen heeft opgeschreven. De leerlingen uit de experimentele groep maken daarna de opdrachten die ik voor hun uit het boek/werkboek heb uitgekozen. Zij maken niet alles, omdat ze al extra les gekregen hebben. We sluiten de les met de hele klas af door middel van een reflectie op de inhoud van de les en het gedrag van de leerlingen.
Benodigdheden:	Taakboek D1, kopieerblad 53, schrift Experimentele groep: eigen woordenboek/schrift, computer

Bijlage 3

Lessen woordenschat blok 6

In deze eenheid wordt de betekenis behandeld van woorden die te maken hebben met het thema 'binnen de groep' en algemene woorden. Er wordt dit thema ook aandacht besteed aan de strategie *hulp vragen* en *hulp bieden*. De leerlingen leren dit door woorden uit te leggen aan elkaar. Ook wordt er aandacht besteed aan *spreekwoorden*.

Les 1 Blok 6	
Doel van de les:	Woordbetekenissen: De leerlingen breiden hun woordenschat uit met woorden die te maken hebben met het thema 'binnen een groep' en algemene woorden.
Doelwoorden:	Geestdriftig, het geroezemoes, hartverscheurend, het welletjes vinden, in volle gang, jongensachtig, kalmeren, de nieuweling, onderdrukken, onoplettend, opfrissen, de partij (groep), de partij (feest), samendrommen, smoezen, treffen (geluk), treffen (raken), twijfelachtig, uit alle macht, zich achter de oren krabben, zich in de nesten werken, zorgzaam.
Uitleg:	De les wordt gegeven aan de hand van de methode. De leerlingen die niet in de experimentele groep zitten gaan daarna aan de slag met de opdrachten. De leerlingen die wel in de experimentele groep zitten gaan samen met mij naar de instructietafel. Daar bespreken we de woorden door ze te linken aan hun belevingswereld. De leerlingen krijgen een schrift waarin ze de doelwoorden van deze les opschrijven. Ze schrijven na alles nogmaals besproken te hebben de betekenis van de woorden in hun eigen woorden op. De leerlingen maken naast de betekenis een tekening. We bespreken dan kort wat iedereen heeft opgeschreven. De leerlingen uit de experimentele groep maken daarna de opdrachten die ik voor hun uit het boek/werkboek heb uitgekozen. Zij maken niet alles, omdat ze al extra les gekregen hebben. We sluiten de les met de hele klas af door middel van een reflectie op de inhoud van de les en het gedrag van de leerlingen.
Benodigdheden:	Taalboek D2, kopieerblad 54, schrift. Experimentele groep: eigen woordenboek/schrift, computer

Les 2 Blok 6	
Doel van de les:	Strategie: De leerlingen leren de betekenis van woorden en begrippen uit te leggen Woordbetekenissen: De leerlingen breiden hun woordenschat uit met woorden die te maken hebben met het thema 'fantasier verhalen' en algemene woorden.
Doelwoorden:	Afkluiven, de kaper, opscheppen, de schipbreuk, verklaren. Er zijn kapers op de kust. Het zinkende schip verlaten. Wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in.
Uitleg:	De les wordt gegeven aan de hand van de methode. De leerlingen die niet in de experimentele groep zitten gaan daarna aan de slag met de opdrachten. De leerlingen die wel in de experimentele groep zitten gaan samen met mij naar de instructietafel. Daar bespreken we de woorden door ze te linken aan hun belevingswereld. De leerlingen krijgen een schrift waarin ze de doelwoorden van deze les opschrijven. Ze schrijven na alles nogmaals besproken te hebben de betekenis van de woorden in hun eigen woorden op. De leerlingen maken naast de betekenis een tekening. We bespreken dan kort wat iedereen heeft opgeschreven. De leerlingen uit de experimentele groep maken daarna de opdrachten die ik voor hun uit het boek/werkboek heb uitgekozen. Zij maken niet alles, omdat ze al extra les gekregen hebben. We sluiten de les met de hele klas af door middel van een reflectie op de inhoud van de les en het gedrag van de leerlingen.
Benodigdheden:	Taalboek D2, werkboek D Experimentele groep: eigen woordenboek/schrift, computer

Les 3 Blok 6	
Doel van de les:	Relaties tussen woorden: De leerlingen leren omgaan met verschillende betekenissen van een woord. Woordbetekenissen: De leerlingen breiden hun woordenschat uit met woorden die te maken hebben met het thema 'fantasier verhalen' en algemene woorden.
Doelwoorden:	Aanplanten, fanatiek, het gewas, klagelijk, overwoekeren, pruttelen, uiteinde, wieden, woelen. Als het kalf verdrongen is, dempt men de put. Beter een vogel in de hand dan tien in de lucht. Beter een goede buur dan een verre vriend. De appel valt niet ver van de boom. De kruik gaat zolang te water tot hij barst. De beste stuurman staan aan wal. Elke vogeltje zingt zoals het gebekt is. Stille wateren hebben diepe gronden.
Uitleg:	De les wordt gegeven aan de hand van de methode. De leerlingen die niet in de experimentele groep zitten gaan daarna aan de slag met de opdrachten. De leerlingen die wel in de experimentele groep zitten gaan samen met mij naar de instructietafel. Daar bespreken we de woorden door ze te linken aan hun belevingswereld. De leerlingen krijgen een schrift waarin ze de doelwoorden van deze les opschrijven. Ze schrijven na alles nogmaals besproken te hebben de betekenis van de woorden in hun eigen woorden op. De leerlingen maken naast de betekenis een tekening. We bespreken dan kort wat iedereen heeft opgeschreven. De leerlingen uit de experimentele groep maken daarna de opdrachten die ik voor hun uit het boek/werkboek heb uitgekozen. Zij maken niet alles, omdat ze al extra les gekregen hebben. We sluiten de les met de hele klas af door middel van een reflectie op de inhoud van de les en het gedrag van de leerlingen.
Benodigdheden:	Taalboek D2, kopieerblad 54, schrift. Experimentele groep: eigen woordenboekschrift, computer

Bijlage 4

Toets blok 5

Welke van de drie antwoorden is de juist?

Internationaal a) Tussen verschillende landen b) Tussen verschillende steden c) Alleen in je eigen land	Bloesem a) Bloemetjes in de bomen b) Een soort dun overhemd c) Rode vruchten
Aangapen a) iets stelen b) iemand met open mond aankijken c) Het geluid nog een keer horen	Dierbaar a) Een dier dat je goed kan aaien b) iets/iemand waar je veel van houdt c) iets dat veel geld gekost heeft
De fantast a) iemand die zenuwachtig is b) iemand die veel verhalen bedenkt c) iemand die zijn excuses aanbiedt.	Een nachtje over slapen a) Uitrusten b) Nog een dag op wachten c) Eens goed over nadenken
Zonder pardon a) Zonder medelijden b) Heel veel lawaai maken c) Weten wat er aan de hand is	Gedaante a) Mooie gedachte b) Vorm van een lichaam c) iets wat gedaan moet worden
Bedaard a) Deftig b) Rustig c) Verveeld	Krassen a) Geluid van een schaap b) Geluid van een vogel c) Een bepaald soort vogel
Iets beu zijn a) iemand vertellen dat je hem leuk vindt b) Genoeg van iets hebben c) iets niet aankunnen	De heraut a) Omroeper van de koning b) Ochtendkracht c) Soldaat met zwaard
Publiceren a) Uitbrengen van een krant b) Verliezen c) Bewegen	Herberg a) Soort hele steile berg b) Een soort hotel-restaurant c) Soort opbergplaats
Volgzaam a) Achtervolging b) Iemand volgen c) In de goede volgorde	De kroeg a) Het café b) De vijver c) De put
Aankondigen a) Zeggen wat er gaan gebeuren b) Voor je kijken en niets doen c) Heel vriendelijk tegen iemand doen	Zich verontschuldigen a) De schuld op je nemen b) Iemand anders de schuld geven c) Zeggen dat het je spijt
Waaghals a) Iemand die eruit ziet als een mens b) Iemand die gevaarlijke dingen doet c) Iemand die goed oplet	Nalatenschap a) Wat iemand achterlaat na zijn dood b) Wat je niet meer kunt doen na je dood c) Wat iemand vergeten is mee te nemen

Bijlage 5

Toets blok 6

Welke van de drie antwoorden is de juist?

Wie wil er altijd <u>wieden</u>? a) Wedstrijd doen b) Gelijk hebben c) Onkruid weghalen	Zie hem eens <u>manoeuvreren</u>. a) Voorzichtig sturen b) Heel netjes eten c) Als een man vechten
De appel valt niet ver van de <u>stam</u>. a) Kinderen lijken meestal op hun ouders b) Iedereen praat en doet zoals hij is c) Wie appels eet, snoept verstandig	Waar komt die <u>nieuweling</u> vandaan? a) Bericht van iets wat pas is gebeurd b) Iemand die nog maar pas ergens is c) Koekje dat heel erg vers is
Waarom ging hij zo <u>stamelen</u>? a) Verlegen stotteren b) Met grote happen eten c) Met de voeten stampen	Ze konden he t lachen niet <u>onderdrukken</u>. a) Vergeten b) Onderbreken c) Tegenhouden
Hij heeft <u>ervaring</u>. a) Op zee gevaren b) Ruzie gehad c) Het meegemaakt	Vind je hem <u>zorgzaam</u>? a) Iemand die goed zorgt voor anderen b) Iemand die veel zorgen heeft c) Iemand die alleen op zichzelf let
Zij is <u>fanatiek</u>. a) Houdt van sport b) Is erg enthousiast c) Is vaak gemeen	Wat zit zij te <u>pruttelen</u>? a) Prutsen b) Mopperen c) Spugen
Waar komt dat <u>geroezemoes</u> vandaan? a) Geluid van veel pratende mensen b) Soort goed geroerde appelmoes c) Onjuiste informatie over iemand	Wie is er zo <u>dwaas</u>? a) Verbaasd b) Gek c) Vermoeid
Zie je daar dat <u>gewas</u>? a) Alles wat gewassen moet worden b) Alle planten die ergens groeien c) Gebouw dat boven alles uitsteekt	Hij begon <u>uit alle macht</u> te schreeuwen. a) Met al zijn vrienden b) Zo hard hij kon c) Met een machtige stem
Ze vinden het <u>welletjes</u>. a) Vinden het wel leuk b) Vinden het maar niets c) Vinden het wel genoeg	Dat is een mooi <u>uniform</u>. a) Gevouwen foldertje b) Groepje in rechte rijen c) Kleding van een groep
Hij is nog maar een <u>jongeling</u>. a) Jonge man b) Klein kind c) Beginneling	Kan hij jou dat <u>verwijten</u>? a) Kwalijk nemen b) Wijsmaken c) Afpakken
Zij probeert te <u>kalmeren</u>. a) Geen geluid te maken b) Zachtjes te varen c) Rustig te worden	Zo zal hij zich <u>in de nesten werken</u>. a) Zo hard werken dat hij doodmoe wordt b) Zich in moeilijkheden brengen c) Z'n best doen om omhoog te komen

Bijlage 6

Kijkwijzer voor taalgericht vakonderwijs

Docent: J.
4. Taalsteun

Vak: Taal

Datum: 04-04-2011

De volgende aanduidingen kunnen worden gebruikt:

+	is waargenomen	><	doet het tegenovergestelde
-	is niet waargenomen	nvt	niet van toepassing

Code	Taalsteun	Waarneming	Voorbeeld*
	Taalbronnen		
T1	Expliceert de taaldoelen (aan het begin van de les)	+	
T2	Besteedt aandacht aan de taaldoelen (tijdens de les)	+	
T3	Evalueert de taaldoelen (aan het eind van de les)	+	
	Begrijpelijk taalgebruik		
T4	Spreekt rustig en articuleert duidelijk	+	
T5	Past taalgebruik aan de leerlingen aan (kortere zinnen, woorden uitleggen, klemtonen leggen etc.)	+	
T6	Besteedt aandacht aan moeilijke woorden	+	
T7	Geeft aanwijzingen bij het lezen van teksten	+	
T8	Controleert eigen begrijpelijkheid	+-	
T9	Controleert of leerlingen tekstmateriaal begrijpen	+-	Niet nagevraagd aan de leerlingen
T10	Geeft visuele ondersteuning op bord, papier of via audiovisuele middelen (Schema's plaatjes, film etc.)	+	Digibord
	Feedback op taalgebruik		
T11	Geeft corrigerende en expliciete feedback op de taaluitingen van leerlingen	+	Corrigeert de leerlingen
T12	Herhaalt goede taaluitingen van leerlingen	+	
T13	Helpt de leerlingen te formuleren	+	De leerlingen moeten haar nazeggen
	Ondersteuning bij taaltaken		
T14	Geeft hulpmiddelen (woordewebs, woordenlijst, leestips, schrijf/spreekkaders, vragenlijstjes, voorbeeldformuleringen)	+	
T15	Hanteert diverse schriftelijke en mondelinge verwerkingsvormen (taaltaken), zoals lees- en schrijfoopdrachten, rapportages en presentaties	+-	Verwerkingsopdrachten van het taalboek/werkboek
T16	Maakt doel en product van de taaltaak duidelijk	+	
T17	Geeft uitleg over de aanpak van de taaltaken	+	
T18	Geeft aanwijzingen voor de uitvoeringen en de taaltaken	+	
	Hulp bij taal		
T19	Differentieert naar taalbehoeften van leerlingen	-	Alle leerlingen

			maken hetzelfde
T20	Geeft individuele leerlingen hulp bij taalproblemen	+ -	Tijdens de rondes helpt J. waar nodig
T21	Stimuleert leerlingen verduidelijking te vragen over mondeling en schriftelijk taalgebruik	-	Vraagt niet na of de leerlingen het hebben begrepen

Bijlage 7

Vragenlijst onderwijsbehoeften leerlingen

Weet je waarom er taallessen op school gegeven worden en waarom het belangrijk is dat je taallessen krijgt?

Je moet goed kunnen spellen en correct Nederlands spreken.

Hoe vind je de taallessen?

De taallessen zijn leuk omdat je veel samen mag werken. De opdrachten die je moet doen zijn ook leuk. Ze leren je veel.

Hoe zou je de juf of meester kunnen helpen om de taallessen nog beter te kunnen snappen?

De juf zou meer voorbeelden kunnen geven

De juf zou filmpjes kunnen laten zien

De juf zou dingen voor kunnen doen doen (woorden bijvoorbeeld uitbeelden).

Wat zou er volgens jou veranderd moeten worden aan de opdrachten?

Je moet nu vaak opschrijven hoe je de betekenis van een woord zou kunnen vertellen. Je kan kiezen tussen vertellen, tekenen, voordoen en nog wat dingen. Wij zouden het leuk vinden als je dit ook echt mag doen. Dus bijvoorbeeld woorden uitbeelden in de klas of tekenen.

Als jij een opdracht voor taal mag bedenken, wat voor opdracht zou dit dan zijn? En waarom zou die opdracht en zo uitzien?

Spelletjes met de hele klas spelen

Wat zou er volgens jou veranderd moeten worden door de klas, zodat jij op een fijne manier de taallessen kan maken?

Minder door elkaar heen praten

Minder reageren op alles

Wat voor materiaal zou jij willen hebben, zodat je de taallessen goed kunt maken?

Filmpjes

Spelletjes

Op wat voor manier zou jij willen dat er wordt getoetst op hoeveel woorden jij kent? Heb jij nog andere ideeën voor de toetsen?

Mondeling

Welke manier zou jij jouw mening willen geven over hoe de les ging en over wat je hebt geleerd?

Na iedere les iets in het schrift zetten en een map aanmaken op de computers.

Bijlage 8

Logboek Mijanou Selen

Datum	Wat gedaan	Verdere uitleg
BLOK 5		
02-03-11	Ik heb met de drie leerlingen uit de experimentele de vragenlijst doorgenomen om er zo achter te komen wat hun onderwijsbehoefte is en wat ik eventueel kan aanpassen aan mijn taallessen die ik ga geven. Ik heb mijn duo geobserveerd tijdens het geven van een taalles, zodat ik hier goed op kan aansluiten met mijn eigen gemaakte lessen.	
07-03-11	Ik heb de woordenschattoets van blok 5 bij 6 leerlingen uit de klas, 3 uit de experimentele groep en 3 uit de controlegroep, afgenomen en de resultaten genoteerd. Deze resultaten vergelijk ik met de tussentijdse- en de afsluitende toets.	
14-03-11	Ik heb mijn allereerste les woordenschat gegeven. Ik heb de woorden die in de planning staan aangeboden aan de hele klas. Daarna heb ik mijn experimentele groep de woorden in hun eigen woordenboek laten schrijven en ze een tekening erbij laten maken.	
16-03-11	Ik heb de tweede les woordenschat gegeven. Ik heb de woorden die in de planning staan aangeboden aan de hele klas. Daarna heb ik mijn experimentele groep de woorden in hun eigen woordenboek laten schrijven en ze een tekening erbij laten maken.	Mijn duo was ziek. De rest van de klas was vrij druk door deze verandering. Ik heb daarom niet heel geconcentreerd met de leerlingen uit de experimentele groep kunnen werken.
18-03-11	Ik heb vandaag de tussentijdse toets bij de leerlingen uit de experimentele groep en de controlegroep afgenomen. Ik heb dit in een aparte kamer gedaan zodat ik goed kon opletten.	
25-03-11	Ik heb voor vandaag geen les ingepland aangezien we 's ochtends naar Pathe gaan en 's middags een les van het project Gelijk=Gelijk? Krijgen.	
21-03-11	Ik heb de derde les woordenschat gegeven. Ik heb de woorden die in de planning staan aangeboden aan de hele klas. Daarna heb ik mijn experimentele groep de woorden in hun eigen woordenboek laten schrijven en ze een tekening erbij laten maken.	
28-03-11	Ik heb vandaag de eind toets bij de leerlingen uit de experimentele groep en de controlegroep afgenomen. Ik heb dit in een aparte kamer gedaan zodat ik goed kon opletten.	
BLOK 6		
01-04-11	Ik heb mijn nulmeting voor blok 6 niet kunnen doen. Ik was ziek deze dag. Ik heb de nulmeting doorgeschoven naar 04-04-11.	
04-04-11	Ik heb vandaag de nulmeting bij de leerlingen afgenomen. Dit hebben zij in een aparte kamer gedaan. Ik heb dit keer de toets uit de methode genomen. In de conclusie staat waarom.	
06-04-11	Ik heb de eerste les woordenschat van blok 6 gegeven. Ik heb de woorden die in de planning staan aangeboden aan de hele klas. Daarna heb ik mijn experimentele groep de woorden in hun eigen woordenboek laten schrijven en ze een tekening erbij laten maken.	
08-04-11	Ik heb de tweede les woordenschat van blok 6 gegeven. Ik heb de woorden die in de planning staan aangeboden aan de hele klas. Daarna heb ik mijn experimentele groep de woorden in hun eigen woordenboek laten schrijven.	Er was vandaag vrij weinig tijd. De leerlingen hadden tussendoor een handvaardigheidles. We hadden namelijk geruild met groep 8. Hierdoor hebben de kinderen geen tekening bij de woorden kunnen maken.
11-04-11	Ik zou de tussenmeting vandaag afnemen, maar we hadden de afsluiting van het project Gelijk=Gelijk. We zijn om 9 uur vertrokken naar pakhuis de Zwijger en kwam om 14.00 uur	

	weer terug. We hebben toen gesproken over de afsluiting. Er was geen tijd meer voor de tussenmeting. Ik verschuif deze door naar 15 april. 20 april zal ik dan mijn 3^e les geven van blok 6, zodat ik 22 april de afsluitende toets kan afnemen.	
15-04-11	Ik heb de derde les woordenschat van blok 6 gegeven. Ik heb de woorden die in de planning staan aangeboden aan de hele klas. Daarna heb ik mijn experimentele groep de woorden in hun eigen woordenboek laten schrijven.	Tussenmeting wordt voor blok 6 niet afgenomen wegens tijdgebrek.
20-04-11	Ik heb vandaag de eind toets bij de leerlingen uit de experimentele groep afgenomen. Ik heb dit in een aparte kamer gedaan zodat ik goed kon opletten.	Ik kies ervoor om de afsluitende toets apart af te nemen bij de controle groep en experimentele groep. Ik kies hiervoor omdat ik dit in een aparte kamer wil afnemen. In deze kamer is geen ruimte voor zes leerlingen.
22-04-11	Ik heb vandaag de eind toets bij de leerlingen uit de controlegroep afgenomen. Ik heb dit in een aparte kamer gedaan zodat ik goed kon opletten.	